

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

Bakalářská práce

Lucie Kundrátová

Diagnostické ústavy

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

.....

v Olomouci dne

.....

Lucie Kunderátová

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce doc. Mgr. Michalu Růžičkovi, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady při tvorbě bakalářské práce.

Obsah

ÚVOD.....	6
TEORETICKÁ ČÁST	7
1. Diagnostický ústav	8
1.1 Funkce a úkoly diagnostických ústavů	9
1.2 Územní obvody diagnostických ústavů	10
1.3 Pracovníci diagnostického ústavu.....	11
1.3.1 <i>Etoped</i>	11
1.3.2 <i>Vychovatel</i>	12
2. Další zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy.....	13
2.1 Dětský domov	15
2.2 Dětský domov se školou	15
2.3 Výchovný ústav	16
2.4 Zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy na Slovensku.....	16
3. Úvod do historie.....	18
3.1 Historie diagnostických ústavů.....	18
3.2 Historie ústavní a ochranné výchovy	19
4. Náhradní výchova	20
4.1 Ústavní výchova	20
4.2 Ochranná výchova	21
4.3 Předběžné opatření	21
4.4 Preventivně výchovná péče	22
4.4.1 <i>Středisko výchovné péče</i>	22
5. Důvody umístění dítěte do diagnostického ústavu.....	24
5.1 Poruchy chování	25
5.2 Dělení poruch chování	26
5.3 Etiologie poruch chování	28

5.3.1	<i>Biologické faktory</i>	28
5.3.2	<i>Psychické faktory</i>	29
5.3.3	<i>Sociální faktory</i>	29
PRAKTICKÁ ČÁST		30
6.	Výzkumný problém.....	31
7.	Metodologický rámec výzkumu.....	32
8.	Výzkumný soubor	33
9.	Stanovené cíle šetření.....	35
10.	Práce s daty a výsledky.....	36
10.1	Výsledky výzkumného šetření a diskuze.....	49
11.	Závěr.....	52
ZDROJE		53
Seznam použité literatury		53
Legislativa.....		55
Online zdroje.....		56
Seznam zkratk.....		58
Seznam tabulek, grafů a obrázků.....		
ANOTACE		

ÚVOD

Diagnostické ústavy jsou zařízení, do kterého jsou děti přijímány krátkodobě, zpravidla na dobu 8 týdnů. Jsou jakousi přestupní stanicí mezi zařízeními pro výkon ústavní a ochranné výchovy a rozhodují o tom, kam dítě poputuje dál. Většinová společnost nazývá diagnostický ústav *pastákem*, a mnozí ho mohou vnímat jako zařízení, do kterého jsou za trest umisťovány *zlobivé děti*. Opak je ale pravdou. Ano, do diagnostických ústavů jsou přijímány především děti s výchovnými obtížemi, to ale neznamená, že jsou tu proto, aby byly potrestány. Hlavní funkcí těchto zařízení je právě funkce diagnostická, jak již vyplývá z názvu. Na základě provedené komplexní diagnostiky, na které se podílí tým odborníků, se rozhoduje o dalším osudu umístěných dětí. Nejideálnější cestou je samozřejmě návrat do rodiny, ne vždy je ale možné, aby rodina naplňovala potřeby dítěte, proto děti často putují dál do dětských domovů, dětských domovů se školou, nebo výchovných ústavů. Vždy je při tom dbáno na individuální zvláštnosti každého umístěného jedince s cílem zajistit maximální možnou připravenost pro samostatný a plnohodnotný život ve společnosti. Skutečnost, že většinová společnost nemusí mít podvědomí o činnosti diagnostických ústavů, se stala podkladem pro zpracování předkládané práce.

Bakalářská práce s názvem *Diagnostické ústavy* přibližuje problematiku těchto zařízení, a snaží se čtenáři podat přehled informací souvisejících s tímto tématem. Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. Cílem teoretické části je za pomoci odborných zdrojů předložit ucelený přehled o tématu diagnostických ústavů v celé jeho šířce. V úvodu je věnována pozornost vymezení pojmu *diagnostický ústav*, a to tak, aby čtenář co nejlépe porozuměl, o jaký typ zařízení se jedná. V dalších kapitolách je mimo jiné popsáno fungování a úkoly diagnostického ústavu, jeho historie, a v neposlední řadě důvody, na základě kterých jsou děti umisťovány do zařízení. Praktická část je po metodologické stránce přehledovou studií, a klade si za cíl přinést přehled o celkovém počtu přijatých dětí do zařízení během školního roku 2019/2020. Informace byly čerpány z výročních zpráv a zaznamenávány byly do přehledových tabulek.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Diagnostický ústav

„Diagnostický ústav je vstupním diagnostickým zařízením, kterým prochází každý jedinec, má-li být umístěn v kolektivní péči v rámci výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy. Pouze v odůvodněných případech může být dítě umístěno do kolektivního zařízení bez předchozího diagnostického pobytu (děti bez poruch chování, děti po ukončení pobytu v kojeneckém ústavu apod.)“ (Procházková in Vítková, 2004, s. 380).

Diagnostický ústav můžeme chápat jako zařízení, do kterého jsou děti přijímány krátkodobě, zpravidla na dobu 8 týdnů. Toto zařízení může dále poskytovat preventivně-výchovnou péči dětem na základě žádosti rodičů či zákonných zástupců, péči dětem s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou (Pipeková, 2010).

Zákon 109/2002 Sb. §5 říká, že do diagnostického ústavu jsou přijímány děti na základě nařízeného předběžného opatření, či nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou. Podle výsledků komplexního vyšetření jsou děti zařazovány do dětských domovů se školou nebo výchovných ústavů. Přihlíženo je také ke zdravotnímu stavu dítěte a k volné kapacitě v zařízení (Zákon č. 109/2002 Sb.).

Slomek (2010) ve své publikaci uvádí, že diagnostický ústav mimo jiné poskytuje péči na dobu nezbytně nutnou dětem, které byly zadrženy na útěku z jiného zařízení. Tato péče je poskytována i dětem, které byly zadrženy na útěku od osob zodpovědných za výchovu. Při umístění dítěte se dbá na umístění co nejbližší k bydlišti osob odpovědných za výchovu nebo zákonných zástupců, pokud tím nebude ohrožen ani narušen mravní vývoj dítěte.

Při příchodu do zařízení je každé dítě umístěno do příslušné výchovné skupiny. Výchovná skupina je základní organizační jednotkou v diagnostickém, i ve výchovném ústavu. Tvoří ji nejméně čtyři a nejvíce osm dětí. Skupiny se člení dle věku, pohlaví dítěte, nebo důvodu umístění (nařízení soudem či dobrovolný pobyt). Děti jsou do výchovných skupin zařazovány se zřetelem na výchovné, vzdělávací nebo zdravotní potřeby dítěte. V diagnostickém ústavu se zřizují nejméně tři tyto skupiny (Zákon č. 109/2002 Sb.). Výchovnou skupinu lze umístit i do bytové jednotky, která splňuje požadavky stanovené zvláštním právním předpisem (Vyhláška č. 438/2006 Sb., §2).

Diagnostické ústavy nebo výchovné skupiny diagnostických ústavů mohou být členěny podle pohlaví nebo podle věku dítěte. (Zákon č. 109/2002 Sb. §10). Dle věku se DÚ dělí na:

- **Dětský diagnostický ústav** – je koedukované internátní výchovné zařízení (přijímány jsou děti, které nemají ukončenou povinnou školní docházku) (Slomek, 2010).
- **Diagnostický ústav pro mládež** – je většinou nekoedukované internátní zařízení, klientelou jsou adolescenti s ukončenou povinnou docházkou (Doležalová in Miovský, Skácelová, Zapletalová, Novák, 2010).

V diagnostických ústavech je podle potřeby zřizována mateřská a základní škola (Vyhláška č. 438/2006 Sb., §3).

Na území České republiky je aktuálně 13 diagnostických ústavů, z toho 8 jich je pro děti, které nemají ukončenou povinnou školní docházku. Diagnostické ústavy pro mládež jsou 4, z toho jeden pro dívky a jeden pro chlapce. Posledním, tedy třináctým zařízením, je diagnostický ústav pro děti - cizince (Rejstřík škol a školských zařízení MŠMT ČR).

1.1 Funkce a úkoly diagnostických ústavů

Úkolem pracovníků diagnostického ústavu je v průběhu zhruba osmi týdnů pobytu dítěte vytvořit jeho komplexní diagnostiku. Vyšetření zahrnuje výsledky výchovných, vzdělávacích, terapeutických a sociálních činností s návrhem specifických výchovných a vzdělávacích potřeb. Součástí vyšetření je rovněž zpracování programu rozvoje osobnosti jedince. (Zákon č. 109/2002 Sb.)

Dle zákona 109/2002 Sb. §5 plní diagnostický ústav podle potřeb dítěte úkoly:

- „**a) diagnostické**, spočívající ve vyšetření úrovně dítěte formou pedagogických a psychologických činností,
- b) vzdělávací**, v jejichž rámci se zjišťuje úroveň dosažených znalostí a dovedností, stanovují a realizují se specifické vzdělávací potřeby v zájmu rozvoje osobnosti dítěte přiměřeně jeho věku, individuálním předpokladům a možностям,
- c) terapeutické**, které prostřednictvím pedagogických a psychologických činností směřují k nápravě poruch v sociálních vztazích a v chování dítěte,
- d) výchovné a sociální**, vztahující se k osobnosti dítěte, k jeho rodinné situaci a nezbytné sociálně-právní ochraně dětí; podle potřeby zprostředkovává zdravotní vyšetření dítěte,
- e) organizační**, související s umístováním dětí do zařízení v územním obvodu diagnostického ústavu vymezeném ministerstvem, popřípadě i mimo územní obvod; spolupracuje s orgánem

sociálně-právní ochrany dětí při přípravě jeho návrhu na nařízení předběžného opatření, které bude vykonáváno v diagnostickém ústavu nebo v jiném zařízení a při přípravě vyjádření pro soud ohledně určení zařízení pro výkon ústavní výchovy, do kterého má být dítě s nařízenou ústavní výchovou umístěno,

f) koordinační, směřující k prohloubení a sjednocení odborných postupů ostatních zařízení v rámci územního obvodu diagnostického ústavu, k ověřování jejich účelnosti a ke sjednocení součinnosti s orgány státní správy a dalšími osobami, zabývajícími se péčí o děti“ (Zákon č. 109/2002 Sb. §5).

1.2 Územní obvody diagnostických ústavů

Hutyrová (2006) uvádí, že diagnostický ústav má určené oblasti působnosti – takzvané územní obvody. Rozmíst'ování dětí do příslušných výchovných ústavů a dětských domovů probíhá na základě potřebného komplexního vyšetření.

„Územní obvody diagnostických ústavů vymezují správní obvody krajů nebo obcí s rozšířenou působností, z nichž diagnostické ústavy přijímají děti. Současně stanoví území, ve kterých jsou rozmístěny dětské domovy, dětské domovy se školou a výchovné ústavy, do nichž diagnostické ústavy děti umisťují“ (Vyhláška č. 438/2006 Sb.).

„Umístit dítě do některého z uvedených zařízení v územním obvodu jiného diagnostického ústavu lze po předchozí dohodě diagnostického ústavu, v jehož péči se dítě nachází, s územně příslušným diagnostickým ústavem a orgánem sociálně-právní ochrany dětí, který dítě eviduje. Nedojde-li k dohodě, rozhodne o umístění dítěte do příslušného zařízení ministerstvo na návrh diagnostického ústavu, v jehož péči se dítě nachází, a s přihlédnutím k vyjádření orgánu sociálně-právní ochrany dětí, který dítě eviduje“ (Zákon č. 109/2002 Sb. §5).

V současné době se v České republice nachází 13 diagnostických ústavů v těchto územních obvodech: Liberec, Hradec Králové, České Budějovice, Plzeň, Praha 2 – Lublaňská, Praha 4 – Hodkovičky, Praha 4 – Michle, Praha 5 – Smíchov, Brno – Hlinky, Brno – Veslařská, Olomouc, Ostrava, Bohumín. Zmíněné územní obvody vymezují správní obvody krajů nebo obcí s rozšířenou působností, z nichž diagnostické ústavy přijímají děti (Vyhláška č. 438/2006 Sb., §14). Přehled těchto zařízení bude vymezen v praktické části.

1.3 Pracovníci diagnostického ústavu

Mezi pracovníky zajišťující vzdělávací, výchovně-pedagogickou, psychologickou nebo speciálněpedagogickou činnost, patří ředitel, statutární zástupce, vedoucí vychovatel, speciální pedagogové – etopedi, psychologové, speciální pedagogové – učitelé, vychovatelé, asistenti pedagoga. „Pedagogický pracovník musí splňovat kvalifikační předpoklady, případně i odbornou praxi. Každý pedagogický pracovník musí dále splňovat podmínku psychické způsobilosti, která se zjišťuje psychologickým vyšetřením a prokazuje se před vznikem pracovněprávního vztahu k zařízení“ (DÚM Brno).

Jak již bylo uvedeno výše, úkolem těchto pracovníků je v průběhu zhruba osmi týdnů pobytu dítěte vytvořit jeho komplexní diagnostiku. V některých případech se na vypracování komplexní diagnostiky podílí i psychiatr. Za nejzásadnější pracovníky diagnostického ústavu lze považovat speciálního pedagoga - etopeda a vychovatele, jelikož právě ti tráví s klienty nejvíce času.

1.3.1 *Etoped*

Podle Slomka (2010, s. 10) jde o „profesionální označení speciálního pedagoga v etopedických zařízeních. Zabývá se především speciálně pedagogickou diagnostikou etopedickou a psychoterapií. „Etopedická diagnostika vychází ze speciálně-pedagogické diagnostiky a jejím předmětem je jedinec s poruchou chování, s maladaptivními rysy či jiným nepříznivým chováním.“ (Vitásková, 2005, s. 40). Stěžejní podmínkou úspěšnosti etopeda při reedukační a terapeutické práci s jedinci s poruchou chování je jeho psychická a fyzická odolnost, ale také trpělivost a houževnatost (Spousta, 1990). Mezi další úkoly etopeda patří například spolupráce s psychologem, nebo podílení se na stanovení prognózy. Velice důležitým posláním etopeda je kontaktování pracovníků návazných zařízení, ověřování si správnosti provedené diagnostiky a koordinační činnost v DÚ (Slomek, 2010). Dalším úkolem speciálního pedagoga – etopeda, je vypracování „Programu rozvoje osobnosti dítěte“ (PROD), jehož součástí jsou krátkodobé a dlouhodobé výchovné cíle, které jsou pravidelně vyhodnocovány a aktualizovány (DÚM Brno).

V článku *Člověk musí být stále ve střehu* publikovaném v Učitelských novinách (2012) se píše: „Profese etopeda se začala formovat v diagnostických ústavech (nebo v zařízeních tohoto typu ještě předtím, než se jim začalo takto oficiálně říkat). Byl to, a dodnes je odborník,

speciální pedagog, který se zaměřuje na práci s dětmi s poruchami sociálních vztahů, s problémy v chování. V legislativě se tento výraz objevil na začátku šedesátých let minulého století, v praxi začali etopedi pracovat někdy v polovině šedesátých let, z pedagogických fakult vycházeli první speciální pedagogové se specializací na jednotlivé pedie zhruba na začátku let sedmdesátých. Postupem doby se tito odborníci začali objevovat ve vězeňství, v poradenských zařízeních i ve školách, a i tam se zabývali výchovou dětí s problémy, o kterých jsem mluvil“ (Učitelství č. 17/2012).

1.3.2 Vychovatel

Podle zákona 563/2004 je pedagogickým pracovníkem - vychovatelem ten „kdo koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálně-pedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvláštního právního předpisu“ (Zákon č. 563/2004, §2).

„Základem dobré výchovné a resocializační činnosti v zařízeních pro ochrannou či ústavní výchovu je bezesporu dobrá kvalifikační úroveň zaměstnanců“ (Večerka a kol. in Kurelová, 2008, s. 34). „Vychovatel by měl disponovat řadou osobnostních vlastností, dovedností, sociálních dovedností, schopností, měl by ovládat své emoce apod., jelikož je v zařízení právě tím dospělým, s nímž tráví klienti nejvíce času“ (Sekera, 2009, s. 38).

Důležitými předpoklady pro výkon profese vychovatele jsou znalosti pedagogické, psychologické, znalosti ze sociologie, legislativy a dalších oblastí. Mezi schopnosti které by měl mít vychovatel můžeme zařadit například schopnost samostatného rozhodování, schopnost naslouchat a být empatický, nebo schopnost přesvědčovat (Kurelová, 2008).

„Zjišťování psychické způsobilosti vychovatele vymezuje Vyhláška 60/2006. Podle paragrafu 1 uvedené vyhlášky jsou u vychovatele sledovány především anamnestické údaje, intelekt, pozornost, struktura a dynamika osobnosti, hodnotová a zájmová orientace, postoje k výkonu profese a motivace k práci“ (Kurelová, 2008, s. 35).

2. Další zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy

Dítě nebo mladistvý s výchovnými problémy se může ocitnout v zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy na žádost rodiny, častěji ale na základě soudního rozhodnutí (dle zákona č. 109/2002 Sb. ve znění pozdějších předpisů). Mezi zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy patří:

- Diagnostický ústav
 - Dětský diagnostický ústav
 - Diagnostický ústav pro mládež
 - Dětský domov
 - Dětský domov se školou
 - Výchovný ústav
- (Slowík, 2016).

Zmíněná zařízení se řídí Zákonem č. 109/2002 Sb., zákonem o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních, o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

Do zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy mohou být umístovány i děti s mentálním, tělesným, smyslovým postižením, s vadami řeči, popřípadě s více vadami, u nichž byla nařízena ústavní výchova, uložena ochranná výchova nebo nařízeno předběžné opatření, pokud stupeň zdravotního postižení neodpovídá jejich umístění do zařízení sociálních služeb nebo do specializovaného zdravotnického zařízení (Zákon č. 109/2002 Sb. §2).

„Zařízení mohou být diferenciována podle věku, mentální úrovně, zdravotního postižení, stupně obtížnosti výchovy a podle pohlaví svěřenců“ (Hutyrová, 2006, s.30).

Databáze ústavní výchovy (2021) nabízí celkový přehled jednotlivých zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy v České republice. Určit jejich přesný počet může být obtížné, jelikož pod jednu instituci mohou organizačně spadat i jiná zařízení. Jako příklad lze uvést Dětský diagnostický ústav v Českých Budějovicích. Tato organizace má celkem pět součástí: Dětský diagnostický ústav v Homolích, Dětský domov se školou, Středisko výchovné péče v Českých Budějovicích, Českém Krumlově a Strakonících.

Tabulka 1: *Zařízení ústavní a ochranné výchovy dle jednotlivých krajů*

KRAJ	DD	DÚ	DSŠ	VÚ	CELKEM
Praha	3	4	1	1	9
Středočeský	17	0	4	2	23
Jihočeský	9	1	1	1	12
Plzeňský	7	1	2	2	12
Karlovarský	3	0	1	0	4
Ústecký	18	0	4	5	27
Liberecký	6	1	3	0	10
Královéhradecký	7	1	3	2	13
Pardubický	6	0	1	1	8
Olomoucký	11	1	2	2	16
Moravskoslezský	18	2	3	2	25
Jihomoravský	11	2	1	3	17
Zlínský	12	0	1	1	14
Vysočina	9	0	2	3	14
CELKEM	137	13	29	25	204

(Databáze ústavní výchovy, 2021)

Z uvedené tabulky lze snadno vyčíst, že se na území České republiky nachází 137 dětských domovů, 13 diagnostických ústavů, 29 dětských domovů se školou a 25 výchovných ústavů. Nejmenší počet zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy se nachází v Karlovarském kraji, největší počet zařízení nalezneme v kraji Ústeckém.

Podle České odborné společnosti pro inkluzivní vzdělávání (2018) byl ve školním roce 2016/2017 nejvyšší počet dětí s diagnózou poruchy chování v přepočtu na počet obyvatel shledán paradoxně v Karlovarském kraji (Česká odborná společnost pro inkluzivní vzdělávání, 2018).

2.1 Dětský domov

Dětský domov se řadí do systému školských zařízení pro výkon ústavní výchovy. Je to koedukované zařízení, tudíž poskytuje péči dívkám i chlapcům s nařízenou ústavní výchovou, u kterých nejsou patrné žádné závažné poruchy chování, zpravidla se jedná o děti ve věku od 3 do 18 let věku, nejdéle však do 26 let. Dětský domov přijímá také nezletilé matky spolu s jejich dítětem (Procházková in Vítková, 2004). „V současnosti dochází k novému jevu, kdy jsou do dětských domovů umísťovány děti z důvodu „chudoby“, tedy z rodin, které nejsou schopny materiálně zabezpečit potřeby dítěte. Přestože primárním důvodem pro umístění bývají důvody sociální, velmi často jsou připojené i problémy osobnostní a výchovné“ (Jánský, 2004, s. 94).

Účelem dětského domova je zajistit péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, u kterých se neobjevují poruchy chování. Tyto děti se vzdělávají ve školách, které nejsou součástí dětského domova“ (Zákon č. 109/2002 Sb. §12).

V každém domově se nachází organizační jednotka zvaná rodinná skupina. Tvoří ji zpravidla 6-8 dětí, přičemž v dětském domově lze zřídit nejméně 2 a nejvíce 6 rodinných skupin. V případě, že se v dětském domově objeví sourozenci, jsou zařazeni do stejné rodinné skupiny (Procházková in Vítková, 2004) „Pobyt dítěte v DD může být ukončen soudním rozhodnutím o zrušení ÚV, dosažením zletilosti nebo přemístěním do jiného typu zařízení“ (Procházková in Vítková, 2004, s. 381).

2.2 Dětský domov se školou

Dětský domov se školou je zařízení, ve kterém probíhá edukace jedinců s nařízenou ústavní výchovou. Do takového zařízení jsou děti umísťovány, pokud mají závažné poruchy chování, nebo trvalou duševní poruchu, která vyžaduje výchovně léčebnou péči. Jsou zde umístěny i děti s uloženou ochrannou výchovou, dále také nezletilé matky mající závažnou poruchu chování, nebo duševní poruchu (Pipeková, 2010).

Účelem dětského domova se školou je zajišťování ucelené péče o děti, zpravidla ve věku od 6 let do ukončení povinné školní docházky. V tomto zařízení je zřízena, stejně jako v dětském domově, rodinná skupina. Na rozdíl od dětského domova je v rodinné skupině nejméně 5, nejvíce však 8 dětí. V počtu rodinných skupin se dětský domov se školou shoduje s dětským domovem (Procházková in Vítková, 2004). Součástí zařízení je v tomto případě škola. Třídy jsou zřizovány s maximálním počtem 8 žáků. Vzdělávání odpovídá rozsahu

programů základní školy (Procházková in Vítková, 2004). „Nemůže-li se dítě po ukončení povinné školní docházky pro pokračující závažné poruchy chování vzdělávat ve střední škole mimo zařízení nebo neuzavře-li pracovněprávní vztah, je přeřazeno do výchovného ústavu“ (Zákon č. 109/2002 Sb. §13).

2.3 Výchovný ústav

Výchovný ústav je zařízení pro výkon ústavní výchovy, kam jsou zařazovány děti starší 15 let se závažnými poruchami chování. U těchto dětí byla nařízená ústavní, nebo ochranná výchova. Do tohoto zařízení může být umístěno i dítě starší 12 let s uloženou ochrannou výchovou, pokud má tak závažné poruchy, že nemůže být umístěno do dětského domova se školou (Pipeková, 2006).

„Základní organizační jednotkou ve výchovném ústavu je výchovná skupina, v níž mohou být umístěni klienti různého věku i pohlaví“ (Hutyrová, 2006, s. 31). Výchovnou skupinu ve výchovném ústavu tvoří nejméně 5 a nejvíce 8 dětí. Výchovné skupiny jsou tvořeny dětmi vždy se zřetelem na jejich výchovné, vzdělávací a zdravotní potřeby. V jedné budově lze zřídit nejvíce 6 výchovných skupin (Zákon č. 109/2002 Sb. §4).

„Pro tento typ zařízení se mezi laickou veřejností vžil název pasťák nebo polepšovna. Tyto názvy jsou jasným důkazem, že výchovné ústavy nemají mezi veřejností dobré jméno“ (Jakšičová, 2017).

2.4 Zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy na Slovensku

Na území Slovenské republiky rozhoduje o umístění dítěte do zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy Orgán sociálně právní ochrany dětí a sociální kurately ve spolupráci s rodiči, a to dle Zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Zařízením, které se řídí zákonem č. 305/2005 Z. z. je centrum pro děti a rodiny (Zákon č. 305/2005 Z. z).

Dalšími důležitými dokumenty kterými se řídí ústavní a ochranná výchova na Slovensku jsou Školský zákon (Zákon č. 245/2008 Z. z.) a Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky o speciálnych výchovných zariadeniach (Vyhláška č. 323/2008 Z. z), jimiž je

zabezpečována činnost těchto speciálně výchovných zařízení: diagnostické centrum, reedukační centrum a léčebně výchovné sanatorium.

Struktura ani systém těchto zařízení se nijak zvlášť neliší od zařízení v České republice. Změny můžeme pozorovat pouze v názvu. Dětský domov je na Slovensku od 1. ledna 2019 nazýván Zařízením pro děti a rodiny, diagnostický ústav nalezneme pod názvem Diagnostické centrum a výchovný ústav je znám pod názvem Reedukační centrum.

„Rozdílem mezi českou a slovenskou právní úpravou je v tom, že dle slovenského práva se ochranná výchova vykonává ve zvláštních výchovných zařízeních nebo v profesionálních rodinách, což česká právní úprava trestního práva mládeže nezná“ (Hronová, 2006, s. 60-61).

3. Úvod do historie

„Zdůraznění diagnostiky v souvislosti s ústavní nebo ochranou výchovou se objevilo teprve nedávno, přibližně na počátku sedmdesátých let“ (Švancar, Buriánová, 1988, s. 120).

3.1 Historie diagnostických ústavů

Diagnostické ústavy na našem území byly v 50. letech 20. století nazývány záchytnými domovy, pokud se jednalo o zařízení pro děti školního věku. Pokud se jednalo o záchyt mladistvých, byla tato zařízení nazývána domovy mládeže. Do záchytných domovů byly přijímány děti školního věku s mravními nebo charakterovými nedostatky, děti s vadným duševním vývojem, nebo děti zanedbané. Tyto děti musely být před přijetím do příslušného zařízení řádně vyšetřeny, a byly soustavně pozorované. Umisťovány zde byly i děti, které potřebovaly být z různých důvodů okamžitě umístěny v dětských domovech. Domovy mládeže byly určeny především pro krátkodobý pobyt mladistvých, zejména při projednávání návrhů na uložení ústavní výchovy (Švancar, Buriánová, 1988).

V těchto letech byla v ústavech zdůrazněna záchytná a sociální funkce, vykonávána byla také funkce rozmisťovací. Diagnostická funkce byla v těchto zařízeních pouze naznačena. Později se začala zdůrazňovat zejména funkce třídící, což se projevilo i v názvu - dětské domovy třídící, domovy mládeže třídící (Švancar, Buriánová, 1988).

V druhé polovině šedesátých let došlo k zásadnímu ujasnění funkce všech diagnostických zařízení, výsledky dlouhodobého procesu byly shrnuty v koncepci vypracované v roce 1970 ministerstvem školství ČSR (Švancar, Buriánová, 1998). „Zdůraznění významu diagnostické funkce těchto zařízení se promítlo koncem roku 1971 do organizačních směrnic, které vydalo ministerstvo školství ČSR pro dětské domovy a zvláštní výchovná a diagnostická zařízení“ (Švancar, Buriánová, 1988, s. 123). Z těchto směrnic vychází nejen nový název diagnostických zařízení, ale především primární zaměření se na činnosti, z nichž vyplývá jejich organizační struktura (Švancar, Buriánová, 1988).

„Činnost diagnostických zařízení byla rozdělena do čtyř úseků: diagnostické pracoviště, pracoviště sociální služby, záchytné pracoviště a výchovně vzdělávací pracoviště“ (Švancar, Buriánová, 1988, s. 123). Pracovní náplň zmíněných pracovišť byla převzata do nových předpisů, která upravují činnost diagnostických zařízení (Švancar, Buriánová, 1988).

3.2 Historie ústavní a ochranné výchovy

První ústavy, které byly zřizovány pro osoby psychosociálně postižené, byly nespecializované. Zřizovala je církev, později i obce. K rozvoji specializovaných zařízení docházelo v Evropě až po roce 1848, současně s rozvojem průmyslové výroby (Hutyrová, 2006).

Ústavní zařízení na našem území jsou zakládána někdy v 2. polovině 19. století (Hutyrová, 2006). Ústavní výchova se tehdy řídila rakouským občanským zákonem z roku 1877 a 1885. Soud podle tohoto zákona mohl doporučit umístění dítěte nebo mladistvého do polepšovny nebo do donucovací pracovny. O přijetí rozhodovala komise zemského úřadu, nebo ředitelství příslušného spolku, v jehož správě se ústav nacházel (Švancar, Buriánová, 1988).

Pobyt chovanců trval do dvacátého, nejpozději však do jednadvacátého roku věku, dokud to vyžadovalo jeho účel. Po dosažení věkové hranice nesměl být žádný chovanec držen v ústavu proti své vůli (Švancar, Buriánová, 1988).

Osoby do 12 let věku byly dle trestní novely z roku 1908 vydané v Uhrách z trestního stíhání vyloučeny. Děti, které se dopustily jinak trestného činu, mohly být odevzdány do „domácí nebo školní kázně“ (Švancar, Buriánová, 1988).

„V oblasti ochranné výchovy nacházíme podrobnější zákonnou úpravu. Podle ustanovení trestního zákona č. 117 ř. z. z roku 1852 byl rozhodnou hranicí věk 10 roků“ (Švancar, Buriánová, 1988, s. 15). Pokud se dítě mladší deseti let dopustilo trestného činu, bylo ponecháno „domácímu pokárání“. Ve věku 14 let nastávala plná trestní odpovědnost s výhradou, že věk do 20 let byl posuzován jako polehčující okolnost. Zemské zákony upravovaly zřizování donucovacích pracoven a polepšovacích ústavů na podkladě zákonů 89 a 90/1885. Zřizování donucovacích pracoven a polepšovacích ústavů připadalo na země, ale také okresy a obce (Švancar, Buriánová, 1988).

Zhruba do roku 1991 byla ústavní péče jediným možným řešením etopedické práce s jedinci s poruchami chování. I v současné době tvoří základ převýchovného procesu a je zařazována do tzv. sekundární prevence poruch chování (Procházková in Vítková, 2004). „Završením vývoje náhradní výchovné péče té doby byla současná koncepce péče o děti vychovávané mimo vlastní rodinu. Zásady tohoto pojetí vytyčil zákon o rodině z roku 1963 a zákon o pěstounské péči z roku 1973. Tyto zákony poskytly právní ochranu opuštěným dětem a prosadily diferencovanější přístup systému náhradní rodinné péče“ (Bubleová a kol., 2011, s. 10).

4. Náhradní výchova

Náhradní péče je na našem území uskutečňována formou rodinné, výchovné, nebo ústavní péče. Volena je v situacích, kdy děti nemohou z nejrůznějších důvodů vyrůstat ve vlastní rodině. V těchto případech je třeba hledat optimální formu náhradní péče, což je též jedním z úkolů orgánů sociálně-právní ochrany dětí (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2019).

Rozdíl mezi náhradní rodinnou výchovou a ústavní výchovou spočívá v tom, komu je dítě svěřeno do péče. Náhradní rodinná péče je forma náhradní výchovy, kdy je dítě svěřeno do péče fyzické osoby, zatímco dítě v ústavní výchově je svěřeno do péče zařízení. Do diagnostického ústavu, jak již bylo zmíněno, jsou děti umisťovány na základě nařízeného předběžného opatření, či nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou a může dále poskytovat preventivně-výchovnou péči, proto považují za důležité si tyto pojmy vymezit.

4.1 Ústavní výchova

Ústavní výchovou se rozumí takové opatření, které nařizuje soud, jsou-li výchova dítěte nebo jeho tělesný, rozumový či duševní stav, anebo jeho řádný vývoj vážně ohroženy nebo narušeny do takové míry, že je to v rozporu se zájmem dítěte, nebo existují-li vážné důvody, pro které rodiče dítěte nemohou jeho výchovu zabezpečit. Před nařízením ústavní výchovy soud vždy zvažuje, zda není na místě dát přednost svěřením dítěte do péče fyzické osoby (Zákon č. 89/2012 Sb. § 971).

Pokud rodiče nemohou z vážných důvodů zabezpečit výchovu dětí na přechodnou dobu, je dítě soudně svěřeno do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, a to po dobu nejdéle šest měsíců (Zákon č. 89/2012 Sb. § 971).

„Ústavní výchovu lze nařídit nejdéle na dobu tří let. Ústavní výchovu lze před uplynutím tří let od jejího nařízení prodloužit, jestliže důvody pro nařízení ústavní výchovy stále trvají. Trvání ústavní výchovy lze prodloužit opakovaně, vždy však nejdéle na dobu tří let. Po dobu, než soud rozhodne o zrušení nebo o prodloužení ústavní výchovy, dítě zůstává v ústavní výchově, i když už uběhla doba dříve rozhodnutím soudu stanovená“ (Zákon č. 89/2012 Sb. § 972).

4.2 Ochranná výchova

Slomek (2010) ve své publikaci uvádí: „Ochranná výchova je ochranným opatřením ukládaným soudem, obvykle mládeži starší 15 let. Nemá trestní charakter a ani se nezaznamenává do trestního rejstříku. Časové trvání je shodné s výkonem ústavní výchovy, realizace probíhá rovněž ve školských zařízeních.“

Mladistvému může být soudem pro mládež uložena ochranná pokud není o výchovu mladistvého náležitě postaráno a nedostatek řádné výchovy nelze odstranit v jeho vlastní rodině nebo v rodině, v níž žije, dosavadní výchova mladistvého byla zanedbána, nebo prostředí, v němž mladistvý žije, neposkytuje záruku jeho náležité výchovy, a nepostačuje uložení výchovných opatření (Zákon č. 218/2003 Sb. § 22).

Podle Slomka (2010) mohou být důvodem uložení ochranné výchovy velmi výrazné negativní způsoby jednání, výrazná antisociální dimenze projevů, nebo činy, které by u dospělé osoby byly kvalifikovány jako trestný čin.

Ochranná výchova je jedinci uložena do té doby, dokud to vyžaduje její účel. Nejpozději je to však do dovršení dospělosti, tedy do osmnáctého roku věku mladistvé osoby. Na základě žádosti mladistvé osoby může soud pro mládež ochrannou výchovu prodloužit do dovršení devatenácti let mladistvého. Pokud není možné ochrannou výchovu vykonat ihned, je mladistvému nařízen soudem pro mládež dohled probačního úředníka, a to až do doby zahájení výkonu ochranné výchovy (Zákon č. 218/2003 Sb. § 22).

4.3 Předběžné opatření

Soud předběžným opatřením upraví poměry dítěte na nezbytně nutnou dobu tak, že nařídí, aby bylo dítě umístěno ve vhodném prostředí, které v usnesení označí. Stane se to tehdy, pokud se nezletilé dítě ocitlo ve stavu nedostatku řádné péče, nebo je jeho život, jeho normální vývoj nebo jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo byl-li narušen (Zákon č. 292/2013 Sb. §452).

„Vhodným prostředím se rozumí výchovné prostředí u osoby nebo zařízení způsobilého zajistit nezletilému řádnou péči, s ohledem na jeho fyzický a duševní stav, jakož i rozumovou vyspělost a umožnit realizaci případných jiných opatření stanovených předběžným opatřením. Předběžným opatřením podle odstavce 1 lze svěřit dítě i do pěstounské péče na přechodnou dobu, po kterou rodič nemůže dítě ze závažných důvodů vychovávat, nebo po jejímž uplynutí

lze dítě svěřit do péče před osvojením, dát souhlas rodiče s osvojením či rozhodnout o tom, že není třeba souhlasu rodiče k osvojení“ ((Zákon č. 292/2013 Sb. §452).

4.4 Preventivně výchovná péče

Preventivně výchovná péče vychází ze zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních. Péče je poskytována střediskem výchovné péče formou ambulantních, celodenních, nebo internátních služeb. Péče je poskytována klientům s možným rizikem poruch chování, nebo klientům s již rozvinutými poruchami chování u nichž nebyla uložena ochranná výchova nebo nařízena ústavní výchova, dále také zletilým osobám do ukončení přípravy na budoucí povolání, nejdéle však do věku 26 let, a také osobám odpovědným za výchovu a pedagogickým pracovníkům. Preventivně výchovná péče spočívá především v poskytování speciálně pedagogických a psychologických služeb, směřujících k nápravě poruch v sociálních vztazích a v chování, a služeb směřujících k integraci osobnosti klienta a rodiny (Zákon č. 109/2002 Sb. § 16).

4.4.1 Středisko výchovné péče

Střediska výchovné péče jsou „institute pro výkon preventivně výchovné péče ve školských zařízeních a jsou organizační součástí diagnostických ústavů či výchovných ústavů, nebo mohou být zřizována samostatně“ (Hutyrová, 2006, s. 32).

Preventivně výchovná péče by měla být poskytována dětem a mladistvým s negativními a patologickými projevy v chování, pokud u nich není důvod k zařazení do výkonu ochranné nebo ústavní výchovy přímo v příslušných institucích (Hutyrová, 2006). „Toto zařízení má nepochybně klíčovou roli v systému preventivně výchovné péče o děti s projevy problémového chování, s poruchami chování, ADHD apod.“ (Hutyrová, 2019, s. 163).

Středisko výchovné péče dále poskytuje služby:

- a) poradenské - spočívají v konzultacích a poskytování odborných informací a pomoci,
- b) terapeutické - služby poskytované za účelem urychlení integrace původní rodiny,

c) diagnostické – služby spočívající ve vyšetření úrovně klienta formou pedagogických a psychologických činností, na jejichž základě se vydává doporučení školám a školským zařízením,

d) vzdělávací - v rámci těchto služeb se zjišťuje úroveň dosažených znalostí a dovedností a posuzují se specifické vzdělávací potřeby,

f) výchovné a sociální - služby vztahující se k osobnosti klienta, jeho rodinné situaci a nezbytné sociálně-právní ochraně dětí,

g) informační – služby, které spočívají ve zprostředkování kontaktů klientovi s jinými orgány a subjekty, které se podílejí na realizaci opatření sociálně-právní ochrany dítěte, nebo za účelem zajištění dalších poradenských nebo terapeutických služeb v zájmu klienta (Zákon č. 109/2002 Sb. § 16).

Mezi další úkoly středisek výchovné péče patří nepochybně poskytování pomoci rodičům, nebo osobám zodpovědným za výchovu, při výchově a vzdělávání dítěte. Pomoc je poskytována tak, aby byly zachovány a posíleny rodinné vazby, a aby bylo zamezeno odebrání dítěte od rodiny (Valenta, 2015).

5. Důvody umístění dítěte do diagnostického ústavu

Důvody umístění dětí do diagnostických ústavů mohou mít nejrůznější charakter. Může se jednat o poruchy chování, ale problém může být i někde jinde. Tesařová (1997) se zaměřila na rozbor kritérií, podle nichž se tehdejší kurátoři mládeže rozhodovali o doporučení soudu na uložení ústavní péče (Matoušek, Kroftová, 2003).

„Kritéria, jež nejčastěji vedla kurátory k návrhu ústavní výchovy, jsou seřazena podle váhy, jakou mají v celém souboru kurátorů, kteří se průzkumu Tesařové zúčastnili:

- protiprávní jednání (přestupky a trestná činnost)
- začínající závislost na drogách, alkoholu nebo hazardních hrách
- útěky z domova
- počet výchovných opatření uplatněných před návrhem ÚV
- množství v dotazníku vypočítaných důvodů k návrhu na ústavní výchovu, jež u jednotlivého případu připadají v úvahu
- zahálčivý způsob života
- nerespektování rodičů
- sexuální promiskuita
- členství v závadové partě“

(Matoušek, Kroftová, 2003, s.157).

Podle Jánského (2014) má na umístění do zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy velký vliv rodina. Drtivá většina umístěných dětí pochází z problematičtějšího rodinného prostředí, nebo ze sociálně slabších rodin. V rodinách dochází k rozvodům, a časté je i užívání alkoholu, nebo jiných omamných látek, vyskytuje se i kriminalita.

Jak již bylo zmíněno výše, do diagnostických ústavů mohou být děti umisťovány z nejrůznějších příčin. Výroční zprávy jednotlivých diagnostických ústavů poukazují na fakt, že ve většině případů se jedná o výchovné problémy nebo poruchy chování, které si vymezíme v následující podkapitole.

5.1 Poruchy chování

„Poruchy chování lze chápat jako odchylku v oblasti socializace, kdy jedinec nerespektuje běžná pravidla na úrovni odpovídající jeho věku, resp. jeho rozumových schopností“ (Vágnerová, 2014, s. 715).

Hutyrová (2006, s. 11) ve své práci dle Stárkové (2001) uvádí: „Chování dítěte je projevem jeho osobnosti, jeho vztahu k vnějšímu prostředí, vrstevníkům a dospělým. Cílem posuzování projevů chování není přidělení tzv. nálepky *porucha chování*, ale snaha projevy pochopit, uchopit a využít je k porozumění dítěti.

„Poruchy chování jsou dle MKN-10 děleny na socializované, kdy dítě má přiměřené vazby v rodině i mimo ni, a na nesocializované, kdy v podstatě jakékoliv hlubší vztahy a zejména vztahy k vrstevníkům chybí. Někdy bývá ještě připojováno kritérium agresivity (dělení na agresivní a neagresivní formy poruch chování) a dále event. i vazba na prostředí, protože u některých dětí dochází k překračování sociálních norem např. pouze v rodině“ (Říčan, Krejčířová, 2006, s. 241).

V desáté revizi mezinárodní klasifikaci nemocí (MKN-10) také najdeme základní třídění poruch chování, které se řadí do skupiny poruch diagnostikovaných v dětství a v dospívání. „Poruchy chování jsou charakterizovány opakovaným a přetrvávajícím agresivním, asociálním nebo vzdorovitým chováním. Takové chování by mělo výrazně překročit sociální chování odpovídající danému věku, mělo by být proto mnohem závažnější než běžné dětské zlobení nebo rebelantství dospívajících a mělo by mít trvalejší ráz (šest měsíců nebo déle).“

Vágnerová říká, že „o poruše chování lze mluvit jen tehdy, pokud dítě či mladistvý normy chápe, ale nerespektuje je nebo se jim nedokáže podřídit“ (Vágnerová, 2014, s. 715). Důvodem může být neschopnost ovládat své chování, odlišné nastavení hodnot, nebo rozdílné osobní motivy. Pokud dítě jejich významu nerozumí a nechápe je, nejedná se o poruchu chování. Zmíněný předpoklad nesplňují například jedinci s mentálním postižením, nebo jedinci přicházející do odlišného sociokulturního prostředí, kde jsou nastavena jiná pravidla (Vágnerová, 2014).

Porucha chování se projevuje zpravidla neadekvátním chováním k lidem, věcem, či okolnímu prostředí. Velkým problémem v tomto směru je nedostatek empatie a přehnané zaměření se na sebe a na uspokojování pouze vlastních potřeb. Pro tyto jedince nejsou důležitá práva jiných a mezilidský vztah pro ně má pouze takovou hodnotu, jaký aktuální osobní užitek

jim přináší. Nemají dostatečně rozvinuté sebevědomí a za porušení norem nepocítují žádnou vinu (Vágnerová, 2014).

5.2 Dělení poruch chování

V odborné literatuře můžeme nalézt velké množství způsobů dělení poruch chování podle různých kritérií. Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-10) dělí poruchy chování vzniklé v dětství a dospívání dle prostředí, ve kterém se chování vyskytuje, dle závažnosti a dle socializace jedince na:

- Poruchy chování ve vztahu k rodině
- Nesocializovaná porucha chování
- Socializovaná porucha chování
- Porucha opozičního vzdoru
(MKN-10)

Hutyrová (2006) ve své publikaci uvádí dělení dle Horta (2000) následovně:

Porucha chování ve vztahu k rodině se vyznačuje disociálním nebo agresivním chováním, které je omezeno na rodinu a domov. Můžou se objevovat krádeže, ničení věcí a majetku patřící členům rodiny, rozbíjení hraček atd.

Nesocializovaná porucha chování zahrnuje přestupky, kterých se dopouští samo dítě bez toho, aby bylo členem nějaké skupiny, nebo party. Chování jedince se vyznačuje tyranizováním slabších, vydíráním, násilností, atd. Řadí se sem i výše uvedené charakteristiky. Vztahy k okolí mohou být výrazně narušené. Porucha se projevuje ve všech situacích, nejvíce a nejvýrazněji ve škole.

Socializovaná porucha chování se vyskytuje u dětí a mladistvých, kteří jsou obvykle zapojeni do různých skupin a part vrstevníků. Členové těchto skupin jsou velmi často zapojeni do delikventních nebo disociálních aktivit. Jedinci mají velmi často špatný a odmítavý vztah k dospělým.

Poruchou opozičního vzdoru by měly být označovány děti mladší 10 let. Tyto děti se projevují negativisticky, vzdorovitě, nepřátelsky a neposlušně vůči autoritě. Co se chování týče, neprojevují se žádné vážné projevy v překračování norem nebo poškozování práv druhých. Dítě

bývá často zlostné a odmítá aktivně spolupracovat s dospělými. Velmi často svádí vinu na druhé, a chová se přecitlivěle a podezíravě (Hutyrová, 2006).

Stále se můžeme setkat s již poněkud zastaralým dělením poruch chování dle stupně společenské závažnosti na **disociální, asociální a antisociální**. Například Vojtová uvádí v publikaci od Pipekové (2010) následující:

- **Disociální chování** - projevuje se nespolečenským, nepřiměřeným chováním, které lze zvládnout přiměřenými pedagogickými postupy. Tento typ chování se projevuje v určitých obdobích vývoje, například při nástupu do školy, nebo v pubertě. Může být i původním jevem primárního postižení, například lehké mozkové dysfunkce (Pipeková, 2010). „Disociální chování mívá přechodný charakter a je snadno ovlivnitelné v pozitivním slova smyslu přiměřeným intervenčním opatřením“ (Pipeková, 2010, s. 375).
- **Asociální chování** - projevuje se výraznějšími problémy. Jedinec neustále porušuje společenské normy a normy morálky dané společností. Toto chování však nepřekračuje právní předpisy. Jedinec negativním chováním ovlivňuje sám sebe. Patří sem záškoláctví, útěky, toulky, závislost, sebepoškozování (Pipeková, 2010).
- **Antisociální chování** – jedná se o chování, při kterém dítě porušuje zákony společnosti. V tomto případě jde v podstatě o trestnou činnost. Svým chováním jedinec poškozují jak sám sebe, tak i okolí. Mezi projevy antisociálního chování spadá veškerá trestná činnost, například krádeže a loupeže (Pipeková, 2010).

Nelze opomenout dělení dle Vágnerové, která dělí poruchy chování dle agresivity na **agresivní a neagresivní**:

Agresivní chování se dle Vágnerové vyznačuje především šikanou, vandalismem, rvačkami a dalšími typy násilí. Jedinci s tímto typem chování porušují a značně omezují práva jiných lidí ve velké míře, lze je proto považovat za závažnější.

Jedinci s **neagresivní poruchou chování** porušují sociální normy, ale nikomu tím neublíží. Patří sem například útěky, toulání, záškoláctví, nebo lhaní (Vágnerová, 20014). „V závislosti na charakteru poruch lze formálně diferencovat neagresivní porušování sociálních norem (lži, záškoláctví, útěky a toulání a agresivní poruchy chování šikana, vandalismus, rvačky a jiné násilnosti) (Vágnerová 2012, s. 792).

5.3 Etiologie poruch chování

Hutyrová (2006, s. 12) uvádí dle Stárkové (2001) „Chování člověka ve společnosti souvisí s kvalitou jeho duševního života. Některé poznatky o něm máme k dispozici, jiné zatím předpokládáme. Víme, že dítě přicházející na svět není „nepopsaný list papíru“, je dána jeho genetická struktura, jsou nastaveny jeho neurovývojové procesy, jeho další fungování je otázkou „doprogramování“. Vlivy, které budou rozhodovat o jeho budoucí osobnosti a inteligenci, mohou být pozitivní i negativní.“

„Příčiny vzniku poruch chování mohou být různé, obvykle jde o kombinaci biologických a sociálních faktorů, které se vzájemně ovlivňují“ (Vágnerová, 2014, s. 716). K již zmíněným faktorům řadí Fischer (2008) faktory psychické.

5.3.1 *Biologické faktory*

Vlivem dědičnosti a biologicko-fyziologickým příčinám dochází k odchýlkám ve struktuře a funkcích centrální nervové soustavy. V činnosti neurotransmiterů, které slouží k přenosu signálů mezi jednotlivými oblastmi mozku, dochází k nerovnováze, a je tak narušena jeho optimální činnost (Hutyrová, 2019).

Hutyrová (2019) dále odkazuje na studie, které poukázaly na skutečnost, že kombinace potíží v perinatálním období a následný špatný vliv rodiny se u dítěte můžou projevit v jeho chování v pozdní adolescenci a dospělosti. Dle Vágnerové (2014, s. 717) mohou genetické dispozice „představovat významné ochranné i rizikové faktory v situacích, které překračují běžnou zkušenost a mohou navodit problematické chování a ovlivňovat různé životní zkušenosti.

Dle Fischera má značný podíl na vzniku poruch chování především pohlaví. Podle autora a dalších odborných pramenů se delikventního chování dopouštějí mnohem častěji muži než ženy, a to v poměru 10:1. Dalším faktorem je věk, který je u jedinců dopouštějících se delikventního chování velmi nízký. Největší procento vězeňské populace tvoří muži do 26 let věku (Fischer, Škoda, 2008) „K vrozeným faktorům patří také úroveň mentálních schopností“ (Fischer, Škoda, 2008, s. 160). Podle autora se poruchy chování vyskytují ve značné míře u jedinců s nižšími rozumovými schopnostmi.

5.3.2 *Psychické faktory*

Podle Krejčířové může být porucha chování projevem hledání **náhradního uspokojení** například při ztrátě nebo deprivaci. Dítě si své činy často neumí zdůvodnit a jeho chování je nevědomé. Činy nejsou zaměřeny pro osobní zisk, proto se tresty často míjejí s účinkem (Říčan, Krejčířová, 2006). Pokud je dítě v akutní tíživé situaci, nebo je silně úzkostné a depresivní, mluví Hutýřová (2006) o poruše chování jako o **volání o pomoc**.

Krejčířová dále uvádí, že děti dlouhodobě citově deprivované a děti vyrůstající v ústavní výchově, mají větší sklony k poruchám chování se vztahem k **emoční deprivaci**. Velmi často se vyskytuje u dětí s ADHD, nebo specifickými poruchami učení, jelikož se mohou cítit vylučovány a odmítány společností (Říčan, Krejčířová, 2006).

U dětí, které nejsou schopny navazovat vztah k druhým lidem, neprožívají lásku ani pocit viny, se podle Krejčířové objevují poruchy chování na bázi **disharmonického vývoje osobnosti**. Tyto děti nemají žádné vnitřní zábrany ani kontroly a jejich činy jsou zaměřeny hlavně na jejich vlastní uspokojení. Často slibují nápravu své osoby a polepšení se, ale své sliby nedokáží naplnit. Bývají velmi impulzivní a agresivní, často se z nich stávají vůdci part (Říčan, Krejčířová, 2006). Způsob chování je nutný pro přijetí do party. Jedinec může vykazovat znaky asociálního i antisociálního chování jen proto, aby se zalíbil ostatním. Častými činy jsou například krádeže (Fischer, Škoda, 2008).

5.3.3 *Sociální faktory*

„Významným sociálním faktorem, ve kterém si jedinec utváří vzorce chování, je bezesporu rodina“ (Fischer, Škoda, 2008, s. 160). Rodina dítěti poskytuje základní sociální zkušenost, která může být i negativní. Velké množství dětí, u nichž se vyskytují poruchy chování, vyrůstá v neúplných rodinách. Spousta rodičů těchto dětí má nízké vzdělání, tomu odpovídá i sociálně-ekonomické postavení. V rodině bývá praktikován nevhodný styl výchovy, děti jsou například zanedbávané nebo jsou tělesně trestány, často se zde nachází velké množství osob páchajících trestnou činností nebo užívajících psychotropní látky (in Vágnerová, 2014). V těchto případech tedy můžeme hovořit o **rodinně podmíněných poruchách chování** (Říčan, Krejčířová, 2006).

Fischer říká, že na vznik a rozvoj poruchového chování má mimo jiné velký vliv prostředí. Ve větších městech bývá zaznamenán vyšší výskyt poruchového chování způsobený anonymitou prostředí a nedostatečnou sociální kontrolou (Fischer, Škoda, 2008).

PRAKTICKÁ ČÁST

6. Výzkumný problém

V teoretické části práce jsme si vymezili diagnostický ústav jako zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy, popsali jsme jeho fungování a úkoly, a v jednotlivých kapitolách dodali další důležité informace, které jsou s činností zařízení spjaty.

Cílem praktické části je zprostředkovat čtenáři stručný přehled o diagnostických ústavech na našem území, a představit tak analýzu výročních zpráv a podkladových informací o počtu přijatých klientů do zařízení během školního roku 2019/2020. Toto šetření je zpracováno z podkladů za období od roku 2019 – 2021, včetně.

7. Metodologický rámec výzkumu

Praktická část bakalářské práce nesoucí název *Diagnostické ústavy* byla zpracována do přehledové studie. Přehledovou studii lze charakterizovat jako souhrn již existujících poznatků a informací na předem zvolené téma (Mareš, 2013). Stejný autor dále popisuje 11 typů přehledových studií a dělí je následovně:

1. Literární přehled
2. Tradiční/narativní přehled
3. Mapující přehled/systematické mapování
4. Systematický přehled
5. Kritický přehled
6. Integrativní přehled
7. Rychlý přehled
8. Meta-analýza
9. Meta-syntéza
10. Kvalitativní systematický přehled
11. Přehled smíšených studií

(Mareš, 2013).

Vzhledem k povaze naší práce byl zvolen Mapující přehled, který Mareš (2013, s. 430) charakterizuje takto: „Mapující přehled je studie, která se opírá o rozsáhlejší soubor prací na dané téma za zvolené časové období. Autor analyzuje jednotlivé výzkumné studie, třídí je, shlukuje do větších celků. Někdy graficky znázorňuje zkoumaná témata a vztahy mezi nimi, vztahy mezi výzkumnými centry např. pomocí pojmových map. Závěry pak slouží jako podklad pro jiné přehledy anebo pro orientaci dalšího výzkumu v dané oblasti.“

Pro zpracování tohoto šetření byla zvolena metoda obsahové analýzy. Informace byly čerpány především z výročních zpráv jednotlivých zařízení a z Databáze ústavní výchovy. Doplňující informace byly získány pomocí emailové, nebo telefonické komunikace. Jako forma interpretace zjištěných výsledků byly zvoleny okomentované přehledové tabulky a výsledné grafy.

8. Výzkumný soubor

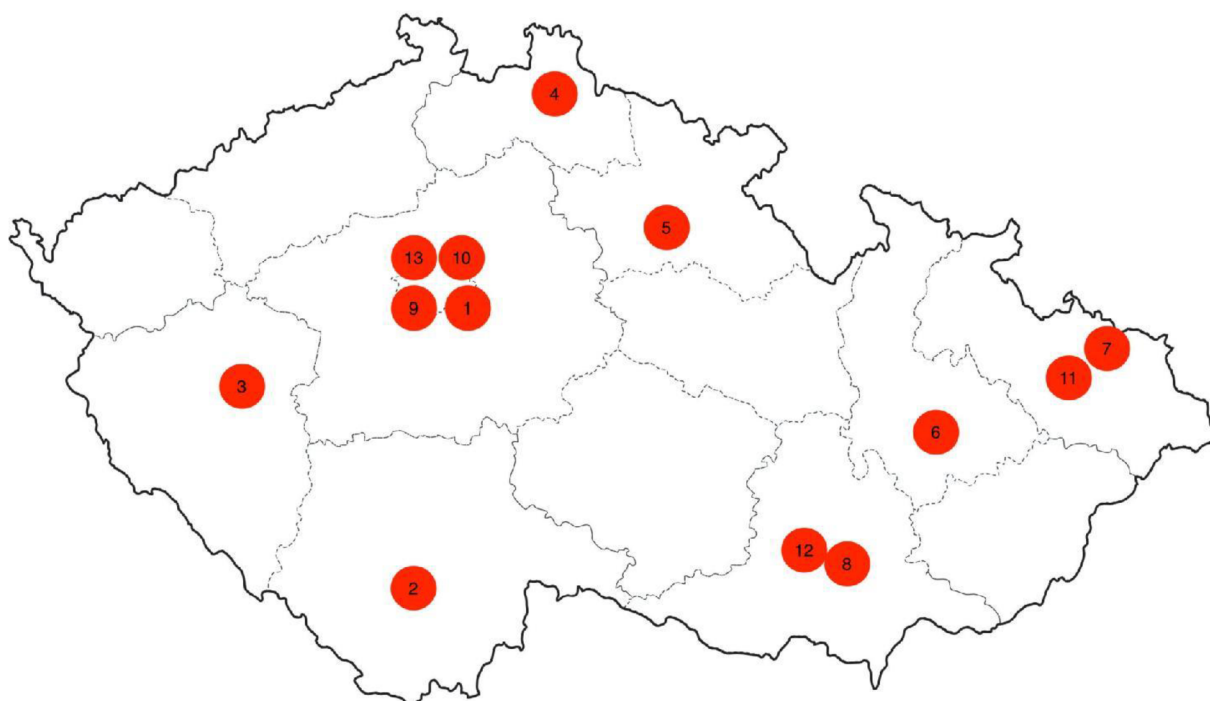
Výzkumný soubor jsme získali z výročních zpráv jednotlivých zařízení, z databáze ústavní výchovy, a doplňující informace byly získány pomocí emailové, nebo telefonické komunikace. Z celkového počtu 13 zařízení se nám podařilo získat informace od 12 zařízení, v 1 případě jsou informace pouze částečné.

Získané informace se týkaly následujících zařízení:

1. Dětský diagnostický ústav, základní škola a školní jídelna, U Michelského lesa 222, Praha 4
2. Dětský diagnostický ústav, dětský domov se školou, středisko výchovné péče, zákl. škola, školní jídelna, Homole 90, České Budějovice
3. Dětský Diagnostický Ústav, Středisko Výchovné Péče, Základní Škola, Karlovarská 67, Plzeň
4. Dětský diagnostický ústav, středisko výchovné péče a základní škola, U Opatrovny 444/3, Liberec 4
5. Dětský diagnostický ústav, středisko výchovné péče, základní škola a školní jídelna, Říčařova 277, Hradec Králové
6. Dětský diagnostický ústav, středisko výchovné péče, základní škola a školní jídelna, Ústavní 9, Olomouc – Svatý Kopeček
7. Dětský diagnostický ústav, základní škola a školní jídelna, Šunychl 463, Bohumín
8. Dětský diagnostický ústav, středisko výchovné péče, základní škola a školní jídelna, Hlinky 140, Brno
9. Diagnostický ústav a Středisko výchovné péče, Na Dlouhé mezi 19, Praha 4
10. Diagnostický ústav pro mládež, Lublaňská 33/1724, Praha 2
11. Diagnostický ústav pro mládež, dětský domov se školou, středisko výchovné péče a základní škola, Škrobálkova 206/16, Ostrava - Kunčičky
12. Diagnostický ústav a středisko výchovné péče, Veslařská 246, Brno
13. Zařízení pro děti – cizince, diagnostický ústav, středisko výchovné péče a základní škola, Radlická 30, Praha 5

Umístění výše zmíněných zařízení můžeme nalézt na přiložené slepé mapě. Čísla v mapě jsou shodná s čísly, pod kterými jsou jednotlivá zařízení uvedena výše:

Obrázek 1: Slepá mapa diagnostických ústavů v ČR

Informace potřebné k výzkumu ze zařízení Dětský diagnostický ústav, Středisko Výchovné péče, Základní škola, Karlovarská 67, Plzeň bohužel nebylo možno získat ani prostřednictvím výročních zpráv, ani prostřednictvím emailové a telefonické komunikace. Doplnující informace o tomto zařízení byly získány z Databáze ústavní výchovy, a ze staré výroční zprávy (2018/2019). Kompletní informace neposkytlo ani zařízení Diagnostický ústav a Středisko výchovné péče, Na Dlouhé mezi 19, Praha 4. Zařízení sice uvádí počet přijatých za školní rok 2019/2020, ale zahrnuje do těchto čísel i děti přijaté do zachytného zařízení, což se nám do výzkumu nehodí. V celkovém součtu proto nejsou tato dvě zařízení uvedena.

9. Stanovené cíle šetření

Cílem praktické části předkládané bakalářské práce bylo zjistit, jaký počet dětí byl umístěn do diagnostických ústavů na našem území, a to během školního roku 2019/2020. Pomocí obsahové analýzy byly zjišťovány tyto údaje:

- Kapacita zařízení
- Počet přijatých za školní rok 2019/2020
- Kolik dívek z celkového počtu bylo přijato ve školním roce 2019/2020
- Kolik chlapců z celkového počtu bylo přijato ve školním roce
- Na základě čeho byly děti do zařízení přijaty (předběžné opatření, ústavní výchova, ochranná výchova)

Doplňující informace zjišťovaly například: správní obvody obce s rozšířenou působností spadající pod jednotlivá zařízení, kdo stojí v čele zařízení, aktuální stav počtu umístěných, další součásti zařízení, ad.

10. Práce s daty a výsledky

Tabulka 2: Dětský diagnostický ústav Praha 4

Dětský diagnostický ústav, základní škola a školní jídelna			
U Michelského lesa 222, Praha 4			
Kapacita zařízení		32	
Počet přijatých za školní rok 2019/2020		72	
	Z toho:	Dívek: 33	Chlapců: 39
	Z toho:	Předběžné opatření: 57	
		Ústavní výchova: 15	
		Ochranná výchova: 0	
Určen pro	hlavní město Prahu a pro správní obvody obcí s rozšířenou působností Benešov, Beroun, Brandýs nad Labem - Stará Boleslav, Čáslav, Černošice, Český Brod, Dobříš, Hořovice, Kladno, Kolín, Kralupy nad Vltavou, Kutná Hora, Lysá nad Labem, Mělník, Mladá Boleslav, Mnichovo Hradiště, Neratovice, Nymburk, Poděbrady, Příbram, Rakovník, Říčany, Sedlčany, Slaný, Vlašim a Votice		

Komentář: Dětský diagnostický ústav, základní škola a školní jídelna Praha 4, U Michelského lesa 222, je koedukované školské zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy pro děti, které nemají dokončenou povinnou školní docházku. V čele ústavu stojí ředitel. Zařízení má kapacitu 32 lůžek, dalších 6 lůžek je vyhrazeno pro děti zadržené na útěku z jiných výchovných zařízení. Ve školním roce 2019/2020 bylo do zařízení přijato 72 dětí. Z tohoto počtu bylo přijato 33 dívek a 39 chlapců. 57 dětí bylo umístěno na základě předběžného opatření soudu, 15 dětí mělo nařízenou ústavní výchovu. Databáze ústavní výchovy (2021) uvádí, že k datu 29. 4. 2021 eviduje ústav 32 dětí, z toho je 27 dětí fyzicky přítomných. Z tabulky je zřejmé, že na dlouhodobém pobytu v zařízení pobýval větší počet chlapců, než dívek. Informace o diagnostickém ústavu a o počtu přijatých dětí, byly čerpány z vnitřního řádu a výroční zprávy, které má zařízení uvedeno na svých stránkách. Doplňující informace byly získány prostřednictvím emailové komunikace, a prostřednictvím Databáze ústavní výchovy.

Tabulka 3: Dětský diagnostický ústav České Budějovice

Dětský diagnostický ústav, dětský domov se školou, středisko výchovné péče, zákl. škola, školní jídelna			
Homole 90, České Budějovice			
Kapacita zařízení		24	
Počet přijatých za školní rok 2019/2020		78	
	Z toho:	Dívek: 34	Chlapců: 44
	Z toho:	Předběžné opatření: 75	
		Ústavní výchova: 3	
		Ochranná výchova: 0	
Určen pro	správní obvody obcí s rozšířenou působností Blatná, České Budějovice, Český Krumlov, Dačice, Jindřichův Hradec, Kaplice, Milevsko, Písek, Prachatice, Soběslav, Strakonice, Tábor, Trhové Sviny, Třeboň, Týn nad Vltavou, Vimperk, Vodňany, Havlíčkův Brod, Humpolec, Chotěboř, Pacov, Pelhřimov a Světlá nad Sázavou		

Komentář: Dětský diagnostický ústav Homole 90, je koedukované školské zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy pro děti, které nemají dokončenou povinnou školní docházku. Součástí tohoto zařízení je dětský domov se školou, středisko výchovné péče, zákl. škola a školní jídelna. V čele stojí ředitel. Zařízení má kapacitu 24 lůžek, další 4 lůžka jsou vyhrazena pro děti zadržené na útěku z jiných výchovných zařízení. Ve školním roce 2019/2020 bylo do zařízení přijato 78 dětí, průměrný věk činil 13,66 let. Z tohoto počtu bylo přijato 34 dívek a 44 chlapců. 75 dětí bylo umístěno na základě předběžného opatření soudu, 3 děti měly nařízenou ústavní výchovu. K datu 01. 6. 2021 ústav eviduje 27 dětí, z toho 20 jich je přítomno fyzicky. Z tabulky lze vyčíst, že z celkového počtu přijatých ve školním roce 2019/2020 tvořili větší část chlapci. Informace o diagnostickém ústavu a o počtu přijatých dětí, byly čerpány z Databáze ústavní výchovy, dále z vnitřního řádu a výroční zprávy, které má zařízení uvedeno na svých stránkách.

Tabulka 4: Dětský diagnostický ústav Plzeň

Dětský diagnostický ústav, Středisko výchovné péče, Základní škola			
Karlovarská 67, Plzeň			
Kapacita zařízení		32	
Počet přijatých za školní rok 2019/2020		-	
	Z toho:	Dívěk:	Chlapců: -
	Z toho:	Předběžné opatření: -	
		Ústavní výchova: -	
		Ochranná výchova: -	
Určen pro	správní obvody obcí s rozšířenou působností Aš, Cheb, Karlovy Vary, Kraslice, Mariánské Lázně, Ostrov, Sokolov, Blovice, Domažlice, Horažďovice, Horšovský Týn, Klatovy, Kralovice, Nepomuk, Nýřany, Plzeň, Přeštice, Rokycany, Stod, Stříbro, Sušice a Tachov		

Komentář: Dětský diagnostický ústav v Plzni, je stejně jako přechází dva DÚ, koedukovaným školským zařízením pro výkon ústavní a ochranné výchovy pro děti, které ještě neukončily povinnou školní docházku. Součástí DDÚ je dále středisko výchovné péče a základní škola. V čele zařízení stojí opět ředitel. Databáze ústavní výchovy (2021) uvádí, že mezi nejčastější důvody přijetí do zařízení v Plzni patří masivní záškoláctví, agresivní chování, nerespektování autorit, experimentování s návykovými látkami, počínající trestná činnost ad.

Kapacita zařízení tvoří 32 lůžek. Informace o počtu přijatých dětí ve školním roce 2019/2020 bohužel nebylo možné dohledat. Zařízení na svých stránkách nemá k dispozici výroční zprávu za toto období, a neposkytl informace ani přes vzdálenou komunikaci – email, ani telefonní hovor. Na internetových stránkách Databáze ústavní výchovy (2021) uvádí DDÚ stav fyzicky přítomných ke dni 22. 3. 2021, a to ve stavu 23 dětí. V evidenci ústavu je k tomuto datu 30 dětí. Dále je možné dohledat výroční zprávu ústavu za rok 2018/2019, kdy bylo přijato 89 dětí. Další dvě děti byly zapsány o letních prázdninách. Zařízení ve výroční zprávě dále uvádí, že počet přijatých dětí se oproti školnímu roku 2017/2018 zvýšil.

Tabulka 5: Dětský diagnostický ústav Liberec 4

Dětský diagnostický ústav, středisko výchovné péče a základní škola			
U Opatrovny 444/3, Liberec 4			
Kapacita zařízení		48	
Počet přijatých za školní rok 2019/2020		81	
	Z toho:	Dívek: 33	Chlapců: 48
	Z toho:	Předběžné opatření: 66	
		Ústavní výchova: 15	
		Ochranná výchova: 0	
Určen pro	správní obvody obcí s rozšířenou působností Česká Lípa, Frýdlant, Jablonec nad Nisou, Jilemnice, Liberec, Nový Bor, Tanvald, Turnov, Železný Brod, Bílina, Děčín, Chomutov, Kadaň, Litoměřice, Litvínov, Louny, Lovosice, Most, Podbořany, Roudnice nad Labem, Rumburk, Teplice, Ústí nad Labem, Varnsdorf a Žatec		

Komentář: Dalším koedukovaným zařízením pro děti s nedokončenou povinnou školní docházkou je Diagnostický ústav v Liberci. Jeho součástí je středisko výchovné péče a základní škola. V čele zařízení stojí ředitel. Zařízení má kapacitu 48 lůžek. Ve školním roce 2019/2020 bylo do zařízení přijato 81 dětí, z toho 33 dívek a 48 chlapců. Na základě předběžného opatření bylo do DDÚ v Liberci přijato 66 dětí, zbylý počet dětí byl přijat na základě nařízení ústavní výchovy, a žádné z dětí nebylo přijato na podkladě rozsudku o ochranné výchově. Z tabulky je jasně viditelné, že ve školním roce 2019/2020 byl do zařízení přijat větší počet chlapců, než dívek. Nejčastějšími důvody umístění dětí do DDÚ Liberec bylo ve školním roce 2019/2020 nerespektování autorit, záškoláctví, sociální důvody a agresivita. K datu 10. 5. 2021 zařízení evidovalo 48 dětí, z toho 46 bylo fyzicky přítomno (Databáze ústavní výchovy, 2021).

Tabulka 6: Dětský diagnostický ústav Hradec Králové

Dětský diagnostický ústav, středisko výchovné péče, základní škola a školní jídelna			
Říčařova 277, Hradec Králové			
Kapacita zařízení		32	
Počet přijatých za školní rok 2019/2020		43	
	Z toho:	Dívek: 10	Chlapců: 33
	Z toho:	Předběžné opatření: 35	
		Ústavní výchova: 8	
		Ochranná výchova: 0	
Určen pro	správní obvody obcí s rozšířenou působností Broumov, Dobruška, Dvůr Králové nad Labem, Hořice, Hradec Králové, Jaroměř, Jičín, Kostelec nad Orlicí, Náchod, Nová Paka, Nové Město nad Metují, Nový Bydžov, Rychnov nad Kněžnou, Semily, Trutnov, Vrchlabí, Česká Třebová, Hlinsko, Holice, Chrudim, Lanškroun, Litomyšl, Moravská Třebová, Pardubice, Polička, Přelouč, Svitavy, Ústí nad Orlicí, Vysoké Mýto a Žamberk		

Komentář: Dětský diagnostický ústav nacházející se v Hradci Králové je, stejně jako předchozí uvedená zařízení, koedukovaným zařízením přijímajícím děti ve věku od 3 let do ukončení povinné školní docházky s nařízeným předběžným opatřením, nařízenou ústavní výchovou, uloženou ochrannou výchovou. Jeho součástí je středisko výchovné péče, základní škola, školní jídelna, a elokované pracoviště poskytující odborné služby se zaměřením na poskytování prodloužené výchovně terapeutické péče o děti přijaté do DDÚ. V čele stojí ředitel. Kapacita zařízení je 32 lůžek, elokované pracoviště má kapacitu 8 lůžek. Ve školním roce 2019/2020 bylo do zařízení přijato 43 dětí, z nichž bylo 10 dívek a 33 chlapců. Z celkového počtu přijatých bylo 35 dětí přijato na základě předběžného opatření, 8 dětem byla nařízena ústavní výchova. Z tabulky lze vyčíst značný nepoměr mezi počtem přijatých dívek a chlapců. K datu 01. 6. 2021 diagnostický ústav eviduje 25 dětí, z toho je 20 přítomno fyzicky (Databáze ústavní výchovy, 2021).

Tabulka 7: Dětský diagnostický ústav Olomouc

Dětský diagnostický ústav, středisko výchovné péče, základní škola a školní jídelna			
Ústavní 9 Olomouc - Svatý Kopeček			
Kapacita zařízení		24	
Počet přijatých za školní rok 2019/2020		30	
	Z toho:	Dívky: 15	Chlapců: 15
	Z toho:	Předběžné opatření: 26	
		Ústavní výchova: 3	
		Ochranná výchova: 1	
Určen pro	správní obvody obcí s rozšířenou působností Olomouc, Přerov, Šternberk, Uničov, Litovel, Hranice, Jeseník, Mohelnice, Konice, Prostějov, Zábřeh, Šumperk, Lipník nad Bečvou, Rožnov pod Radhoštěm, Valašské Meziříčí, Vsetín, Luhačovice, Otrokovice, Valašské Klobouky, Vizovice a Zlín		

Komentář: Dalším zařízením pro výkon ústavní a ochranné výchovy přijímající děti od 3 let do ukončení povinné školní docházky poskytující péči jinak poskytovanou rodiči nebo jinými osobami, kterým bylo dítě svěřeno do výchovy rozhodnutím příslušného orgánu, dětem s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou, je Diagnostický ústav v Olomouci. Jeho součástí, jak již vyplývá z názvu, je středisko výchovné péče, základní škola a školní jídelna. V čele zařízení stojí ředitel. Kapacita zařízení je 24 lůžek, z toho 12 je určeno pro dívky, 12 pro chlapce. Ve školním roce 2019/2020 bylo do zařízení přijato 30 dětí, tedy 15 dívek a 15 chlapců. Na základě předběžného opatření bylo v tomto období do zařízení přijato 26 dětí na základě předběžného opatření soudu, 3 děti měly nařízenou ústavní výchovu a 1 dítě uloženou ochrannou výchovu. Ke dni 13.04.2021 ústav evidoval 20 dětí, 16 dětí bylo k tomuto datu fyzicky přítomno.

Informace o počtu přijatých dětí do DDÚ Olomouc ve školním roce 2019/2020 nebylo možné dohledat na internetových stránkách zařízení, jelikož výroční zpráva za tento školní rok na stránkách chybí. Veškeré informace týkající se počtu přijatých dětí byly poskytnuty sociální pracovníci prostřednictvím emailové komunikace.

Tabulka 8: Dětský diagnostický ústav Bohumín

Dětský diagnostický ústav, základní škola a školní jídelna			
Šunychl 463, Bohumín			
Kapacita zařízení		36	
Počet přijatých za školní rok 2019/2020		35	
	Z toho:	Dívěk: 11	Chlapců: 24
	Z toho:	Předběžné opatření: 18	
		Ústavní výchova: 14	
		Ochranná výchova: 3	
Určen pro	správní obvody obcí s rozšířenou působností Bílovec, Bohumín, Bruntál, Český Těšín, Frenštát pod Radhoštěm, Frýdek-Místek, Frýdlant nad Ostravicí, Havířov, Hlučín, Jablunkov, Karviná, Kopřivnice, Králíky, Kravaře, Krnov, Nový Jičín, Odry, Opava, Orlová, Ostrava, Rýmařov, Třinec a Vítkov		

Komentář: Dětský diagnostický ústav, základní škola a školní jídelna Bohumín-Šunychl je koedukované zařízení, které přijímá děti s nařízenou ústavní výchovou, předběžným opatřením a uloženou ochrannou výchovou, stejně jako předchozí uvedená zařízení. Součástí zařízení je odloučené pracoviště, do kterého jsou přijímáni pouze chlapci plnící povinnou školní docházku. V čele zařízení stojí ředitel. Kapacita diagnostického ústavu je 36 lůžek, z toho 10 lůžek přísluší odloučenému pracovišti pro chlapce. Ve školním roce 2019/2020 bylo do zařízení přijato 35 dětí. Z tabulky lze vyčíst, že z počtu 35 dětí bylo 11 dívek a 24 chlapců. Největší část dětí byla umístěna na základě předběžného opatření soudem, 14 dětem byla nařízena ústavní výchova, a 3 děti byly přijaty na základě uložení ochranné výchovy. V Databázi ústavní výchovy (2021) můžeme dohledat počet umístěných dětí k datu 21. 5. 2021, a to 35 dětí v evidenci ústavu, a 31 dětí fyzicky přítomných v zařízení.

Tabulka 9: Dětský diagnostický ústav Brno

Dětský diagnostický ústav, středisko výchovné péče, základní škola a školní jídelna			
Hlinky 140, Brno			
Kapacita zařízení		22	
Počet přijatých za školní rok 2019/2020		35	
	Z toho:	Dívěk: 13	Chlapců: 22
	Z toho:	Předběžné opatření: 27	
		Ústavní výchova: 4	
		Ochranná výchova: 4	
Určen pro	správní obvody obcí s rozšířenou působností Blansko, Boskovice, Brno, Břeclav, Bučovice, Hodonín, Hustopeče, Ivančice, Kuřim, Kyjov, Mikulov, Moravský Krumlov, Pohořelice, Rosice, Slavkov u Brna, Šlapanice, Tišnov, Veselí nad Moravou, Vyškov, Znojmo, Židlochovice, Bystřice nad Pernštejnem, Jihlava, Moravské Budějovice, Náměšť nad Oslavou, Nové Město na Moravě, Telč, Třebíč, Velké Meziříčí, Žďár nad Sázavou, Bystřice pod Hostýnem, Holešov, Kroměříž, Uherské Hradiště a Uherský Brod		

Komentář: Posledním dětským diagnostickým ústavem pro děti školního věku s nařízenou ústavní výchovou, uloženou ochrannou výchovou nebo předběžným opatřením o umístění, které ve všech případech vydává soud, je Diagnostický ústav Brno, Hlinky. Součástí zařízení je středisko výchovné péče, základní škola a školní jídelna, a v čele stojí ředitel. Kapacita DDÚ Hlinky čítá 22 lůžek. Ve výroční zprávě můžeme dohledat, že počet přijatých ve školním roce 2019/2020 dosahoval počtu 35 dětí. Z celkového počtu přijatých to bylo 13 dívek a 25 chlapců. Na základě předběžného opatření bylo do zařízení umístěno 27 dětí, ústavní výchova byla nařízena 4 dětem. Výroční zpráva DDÚ Hlinky uvádí, že ve školním roce 2019/2020 zaznamenali nárůst dětí, které měly uloženou ochrannou výchovu, v jednom případě pracovali s chlapcem, který strávil mnoho měsíců ve vazební věznici. Databáze ústavní výchovy (2021) uvádí, že k datu 18. 5. 2021 ústav evidoval 19 dětí, z toho 14 jich bylo fyzicky přítomno.

Tabulka 10: Diagnostický ústav pro mládež Praha 4

Diagnostický ústav a Středisko výchovné péče (zařízení pro dívky)			
Na Dlouhé mezi 19, Praha 4			
Kapacita zařízení		64	
Počet přijatých za školní rok 2019/2020		120*	
	Z toho:	Dívek: 82	Chlapců: x
	Z toho:	Předběžné opatření: 61*	
		Ústavní výchova: 52*	
		Ochranná výchova: 0*	
		Dobrovolný pobyt, matky s dětmi: 7*	
Určen pro	hlavní město Prahu a kraje Středočeský, Plzeňský, Karlovarský, Liberecký, Ústecký, Jihočeský, Královéhradecký a pro správní obvody obcí s rozšířenou působností Hlinsko, Holice, Chrudim, Pardubice, Vysoké Mýto, Přelouč, Havlíčkův Brod, Humpolec, Chotěboř, Pacov, Pelhřimov a Světlá nad Sázavou		

*počty uvedeny včetně dětí zadržovaných na útěku z jiných zařízení

Komentář: Prvním zmíněným diagnostickým ústavem pro mládež je Diagnostický ústav Na Dlouhé mezi. Je to zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy, zejména pro dívky, a to od ukončení povinné školní docházky do 18 let, popřípadě zletilých osob do 19 let věku. Zařízení je rozsáhlé, a své služby poskytuje na dalších 6 místech. V jednom z těchto míst umístěných mimo hlavní budovu je poskytována péče například matkám s dětmi, nebo klientkám závislým na omamných látkách. Součástí zařízení je středisko výchovné péče, v čele stojí ředitel. Kapacita zařízení je 64 lůžek. Výroční zpráva zařízení uvádí, že ve školním roce 2019/2020 činil počet přijatých 120 dětí, z toho 82 dívek bylo přijato na diagnostický pobyt. Čísla určující počty přijatých na základě předběžného opatření, nařízení ústavní, nebo uložené ochranné výchovy, jsou bohužel uvedena včetně dětí zadržovaných na útěku z jiných výchovných zařízení, proto není možné získat reálný přehled o počtu dívek přijatých na diagnostický pobyt. DÚM na dlouhé mezi uvádí v Databázi ústavní výchovy (2021) ne zrovna aktuální přehled o počtu umístěných v současné době. Poslední zmínka je vázána k datu 30. 12. 2020, kdy měl ústav ve své evidenci 62 dívek, z toho 16 jich bylo přítomno fyzicky.

Tabulka 11: Diagnostický ústav pro mládež Praha 2

Diagnostický ústav pro mládež (zařízení pro chlapce)			
Lublaňská 33/1724, Praha 2			
Kapacita zařízení		40	
Počet přijatých za školní rok 2019/2020		63	
	Z toho:	Dívek: x	Chlapců: 63
	Z toho:	Předběžné opatření: 47	
		Ústavní výchova: 10	
		Ochranná výchova: 6	
Určen pro	hlavní město Prahu a kraje Středočeský, Plzeňský, Karlovarský, Liberecký, Ústecký, Jihočeský, Královéhradecký a pro správní obvody obcí s rozšířenou působností Hlinsko, Holice, Chrudim, Pardubice, Vysoké Mýto, Přelouč, Havlíčkův Brod, Humpolec, Chotěboř, Pacov, Pelhřimov a Světlá nad Sázavou		

Komentář: Diagnostický ústav Lublaňská je, stejně jako přechozí zařízení, zařízením pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy pro osoby od ukončení povinnou školní docházky do 18, maximálně 19 let věku. Zařízení je však zejména pro chlapce, nikoliv pro dívky. V čele zařízení stojí ředitelka. Kapacita zařízení čítá 40 lůžek. Počet přijatých v roce 2019/2020 činil 63 chlapců, dle výroční zprávy zařízení je to o 12 více, nežli minulý rok. 47 chlapců bylo přijato na základě předběžného opatření soudem, 10 chlapců na základě nařízení ústavní výchovy a 6 chlapců mělo uloženou ochrannou výchovu. Výroční zpráva dále uvádí závažné poruchy chování v anamnéze u více než 97% chlapců. Dalšími velmi častými důvody jsou sexuálně rizikové chování, zneužívání návykových látek, autoagrese, nebo trestná činnost. V Databázi ústavní výchovy (2021) můžeme nalézt velmi aktuální stav o počtu chlapců přijatých v zařízení, a to k datu 2. 6. 2021. K tomuto datu DÚM Lublaňská eviduje 26 chlapců, fyzicky přítomno je jich 17.

Tabulka 12: Diagnostický ústav pro mládež Ostrava

Diagnostický ústav pro mládež, dětský domov se školou, středisko výchovné péče a základní škola			
Škrobálkova 206/16, Ostrava - Kunčičky			
Kapacita zařízení		40	
Počet přijatých za školní rok 2019/2020		37	
	Z toho:	Dívek: 12	Chlapců: 25
	Z toho:	Předběžné opatření: 28	
		Ústavní výchova: 9	
		Ochranná výchova: 0	
Určen pro	kraje Moravskoslezský a Olomoucký a pro správní obvody obcí s rozšířenou působností Ústí nad Orlicí, Žamberk, Králíky, Lanškroun, Česká Třebová, a to pro chlapce. Územní působnost pro dívky zahrnuje správní obvody obcí s rozšířenou působností Bohumín, Frýdek-Místek, Frýdlant nad Ostravicí, Havířov, Hlučín, Karviná, Kravaře, Krnov, Nový Jičín, Opava, Orlová a Ostrava		

Komentář: Diagnostický ústav pro mládež v Ostravě je, na rozdíl od dvou předchozích, koedukované zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy pro mladistvé od ukončení povinné školní docházky do 18 let, popřípadě zletilých osob do 19 let věku, kteří jsou zde umisťováni na základě rozhodnutí soudu o ústavní výchově, ochranné výchově nebo předběžném opatření. Součástí zařízení je dětský domov se školou, středisko výchovné péče a základní škola. V čele stojí ředitel, a kapacita je 40 lůžek. Ve školním roce 2019/202 bylo do DÚM v Ostravě přijato 37 mladistvých, z toho 12 dívek a 25 chlapců. Žádný z mladistvých neměl uloženou ochrannou výchovu. Na základě předběžného opatření bylo do zařízení umístěno 28 mladistvých, na základě nařízení ústavní výchovy dosahoval počet mladistvých číslu 9. K datu 17. 2. 2021 bylo v zařízení pouze 8 mladistvých, evidenční stav čítal na 16 mladistvých (Databáze ústavní výchovy, 2021).

Informace o počtu přijatých musely být zjištěny prostřednictvím emailové komunikace, jelikož zařízení na svých stránkách nenabízí výroční zprávu za příslušný školní rok.

Tabulka 13: Diagnostický ústav pro mládež Brno

Diagnostický ústav a středisko výchovné péče			
Veslařská 246, Brno			
Kapacita zařízení		36	
Počet přijatých za školní rok 2019/2020		37	
	Z toho:	Dívek: 17	Chlapců: 20
	Z toho:	Předběžné opatření: 36	
		Ústavní výchova: 1	
		Ochranná výchova: 0	
Určen pro	<p>Pro chlapce- kraje Jihomoravský a Zlínský a pro správní obvody obcí s rozšířenou působností Litomyšl, Moravská Třebová, Polička, Svitavy, Bystřice nad Pernštejnem, Jihlava, Moravské Budějovice, Náměšť nad Oslavou, Nové Město na Moravě, Telč, Třebíč, Velké Meziříčí a Žďár nad Sázavou</p> <p>Pro dívky – působnost rozšířena o kraj Olomoucký a správní obvody obcí s rozšířenou působností Bílovec, Bruntál, Český Těšín, Frenštát pod Radhoštěm, Jablunkov, Kopřivnice, Odry, Rýmařov, Třinec a Vítkov</p>		

Komentář: Posledním zmíněným diagnostickým ústavem pro mládež je DÚM Brno, Veslařská, které funguje na stejné bázi jako zařízení předchozí. Zařízení je koedukované, v čele stojí ředitel, a jeho součástí je středisko výchovné péče. Kapacita zařízení je 40 lůžek. Ve školním roce 2019/2020 bylo do zařízení přijato 17 dívek a 20 chlapců, což dohromady činí 37 přijatých. Drtivá většina mladistvých byla přijata na základě předběžného opatření soudem, pouze jeden mladistvý byl umístěn na základě nařízení ústavní výchovy. DÚM v Databázi ústavní výchovy (2021) uvádí, že k datu 28. 4. 2021 bylo v evidenci zařízení 22 mladistvých, z toho 19 mladistvých bylo fyzicky přítomno.

Tabulka 14: Zařízení pro cizince Praha 5

Zařízení pro děti – cizince, diagnostický ústav, středisko výchovné péče a základní škola			
Radlická 30, Praha 5			
Kapacita zařízení		30	
Počet přijatých za školní rok 2019/2020		49	
	Z toho:	Dívek: 3	Chlapců: 46
	Z toho:	Předběžné opatření: 49	
		Ústavní výchova: 0	
		Ochranná výchova: 0	
Určen pro	celou Českou republiku		

Komentář: Specifickým zařízením pro výkon ústavní a ochranné výchovy je Zařízení pro děti – cizince v Praze. Součástí zařízení je diagnostický ústav, středisko výchovné péče a základní škola. „Hlavním cílem práce zařízení je integrace nezletilých cizinců do českého systému školství a české společnosti vůbec a to při zachování jejich sociálních, etnických, kulturně-historických a náboženských zvyklostí“ (Databáze ústavní výchovy, 2021). V čele stojí ředitelka. Celková kapacita diagnostického ústavu dosahuje počtu 30 lůžek, z toho 30 jich je určených pro detašované pracoviště – studentské oddělení. Ve školním roce 2019/2020 bylo do zařízení přijato 49 dětí, z toho bylo 46 chlapců, a pouze 3 dívky. Všechny umístěné děti byly přijaty na základě předběžného opatření. Největší počet umístěných činily děti ze Somálska. K datu 5. 5. 2021 zařízení eviduje 30 dětí, z toho 19 je jich fyzicky přítomno.

10.1 Výsledky výzkumného šetření a diskuze

Tabulka 15: Celkový výčet počtu přijatých

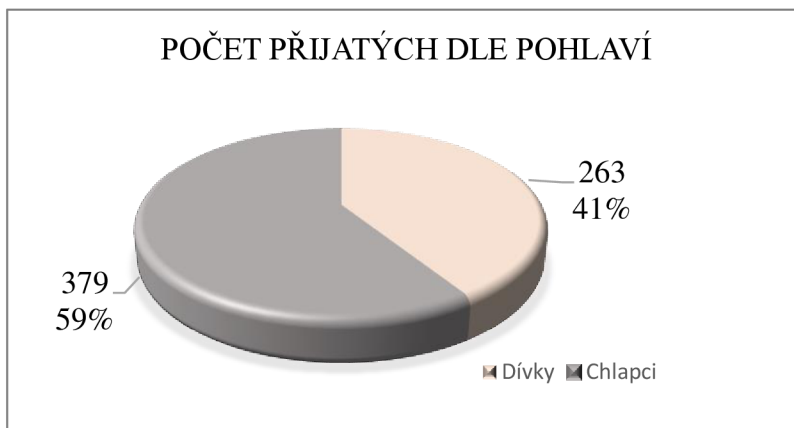
Celkový výčet počtu přijatých za školní rok 2019/2020		
Počet přijatých za školní rok 2019/2020	642	
Z toho:	Dívek: 263	Chlapců: 379
Z toho:	Předběžné opatření: 464	
	Ústavní výchova: 82	
	Ochranná výchova: 14	

Za pomoci obsahové analýzy se nám podařilo zjistit, že ve školním roce 2019/2020 bylo do diagnostických ústavů na území České republiky přijato celkem 642 klientů. Z tohoto počtu bylo do zařízení přijato celkem 263 dívek a 379 chlapců. Největší počet klientů, konkrétně 464, bylo přijat na základě předběžného opatření. Dalších 82 klientů bylo přijato na základě nařízení ústavní výchovy, a 14 klientům byla uložena ochranná výchova. Z již zmíněných důvodů nemohla být do výzkumu zařazena zařízení Dětský Diagnostický Ústav, Středisko Výchovné Péče, Základní Škola, Karlovarská 67, Plzeň a 1. Diagnostický ústav a Středisko výchovné péče, Na Dlouhé mezi 19, Praha 4.

Největší počet přijatých klientů byl zaznamenán v zařízení Dětský diagnostický ústav, dětský domov se školou, středisko výchovné péče, zákl. škola, školní jídelna, a to s celkovým počtem 78 přijatých. Naopak nejmenší počet přijatých zaznamenal Dětský diagnostický ústav, středisko výchovné péče, základní škola a školní jídelna, Ústavní 9, Olomouc – Svatý Kopeček, s počtem pouhých 30 přijatých.

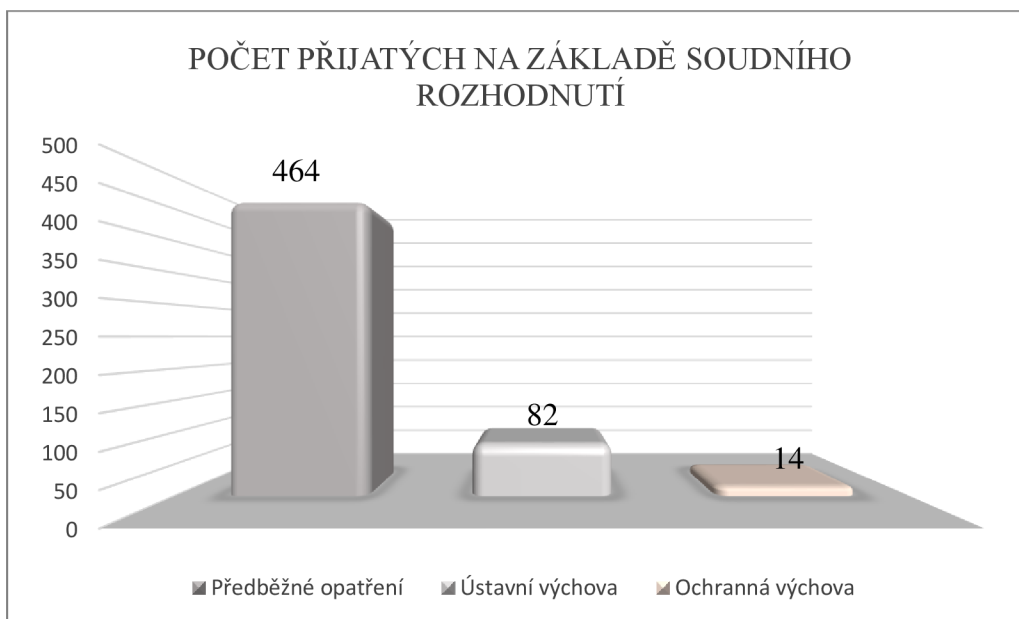
Informace o počtu přijatých klientů do zařízení byly zpracovány za pomoci obsahové analýzy, a následně byly interpretovány do přehledových tabulek. Celkový počet přijatých klientů do zařízení byl sečten, a zaznamenán do tabulky 15, z níž byly následně vytvořeny grafy k lepšímu porovnání.

Graf 1: Počet přijatých dle pohlaví 1

Graf 1 znázorňuje počet přijatých klientů dle pohlaví. Z grafu lze vyčíst, že větší část přijatých tvořili chlapci.

Graf 2: Soudní rozhodnutí 1

Graf 2 znázorňuje počty přijatých klientů na základě rozhodnutí soudu. Z grafu je zřejmé, že největší počet klientů byl přijat na základě předběžného opatření. Naopak nejmenší počet klientů tvoří přijetí na základě uložené ochranné výchovy.

Cílem teoretické části bylo za pomoci odborných zdrojů předložit ucelený přehled o tématu diagnostických ústavů v celé jeho šířce. Spousta informací o tomto tématu byla dohledatelná na internetových stránkách <https://www.zakonyprolidi.cz/>. Vzhledem k situaci související s pandemií Covid-19, bylo obtížné získat některé tituly odborné literatury. Hledání vhodných zdrojů tak záviselo hlavně na hledání na internetu, a to především na internetových stránkách Moravské zemské knihovny v Brně a internetových stránkách Národní digitální knihovny Kramerius. Nevýhoda digitální knihovny je ta, že ne všechny potřebné publikace k bakalářské práci *Diagnostické ústavy*, byly zdigitalizovány.

Praktická část bakalářské práce si kladla za cíl zjistit, jaký počet dětí byl umístěn do diagnostických ústavů na našem území, a to během školního roku 2019/2020. Výzkumný soubor tvořilo 13 zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Z celkového počtu 13 zařízení se nám podařilo získat informace od 12 zařízení, v 1 případě jsou informace pouze částečné. Jak již bylo zmíněno, i přes veškerou vynaloženou snahu nebylo možné získat informace od Diagnostického ústavu a Střediska výchovné péče, Na Dlouhé mezi, ani od Dětského diagnostického ústavu, Střediska výchovné péče a základní školy, Karlovarská 67 v Plzni. Tato dvě zařízení nebyla do výzkumu započítána. Příčinou neposkytnutí potřebných informací k předkládané práci byla patrně obrovská vytiženost zaměstnanců zařízení.

Pro uvedení co nejaktuálnějšího stavu v počtu umístěných do zařízení bylo za potřebí sledovat změny v Databázi ústavní výchovy. Z celkového počtu 13 zařízení jsme měli to štěstí získat velmi aktuální údaje o stavu přijatých do zařízení, a to od 12 diagnostických ústavů. Těchto 12 zařízení zaznamenalo informace o počtu evidovaných a fyzicky přítomných většinou v průběhu jara 2021. Diagnostický ústav Na Dlouhé mezi uvedl poslední data o počtu přijatých na konci roku 2020.

Tato práce je po metodologické stránce přehledovou studií, a může tak sloužit jako ucelený soubor pro zájemce o výše popisovanou problematiku.

11. Závěr

Bakalářská práce s názvem *Diagnostické ústavy* přiblížila problematiku těchto zařízení, a předala tak čtenáři přehled informací souvisejících s tímto tématem. Cílem teoretické části bylo za pomoci odborných zdrojů předložit ucelený přehled o tématu diagnostických ústavů v celé jeho šířce. V úvodu byla věnována pozornost vymezení pojmu diagnostický ústav, a to tak, aby čtenář co nejlépe porozuměl, o jaký typ zařízení se jedná. V dalších kapitolách bylo mimo jiné popsáno fungování a úkoly diagnostického ústavu, jeho historie, a v neposlední řadě důvody, na základě kterých jsou děti umisťovány do zařízení. Vyhledávání potřebných zdrojů odborné literatury záviselo, kvůli nepříznivé situaci spojené s pandemií Covid-19, především na využití digitálních knihoven - Moravské zemské knihovny a knihovny Kramerius. Praktická část byla po metodologické stránce koncipována jako přehledová studie, a kladla si za cíl přinést přehled o celkovém počtu přijatých dětí do zařízení během školního roku 2019/2020. Informace byly zpracovány pomocí obsahové analýzy, a to především z výročních zpráv, a zaznamenávány byly do přehledových tabulek. Souhrnný výsledek počtu přijatých klientů ve školním roce 2019/202 byl zaznamenán do tabulky 15, a pro přehlednost byly z této tabulky vyvozeny grafy.

Z výzkumného šetření jsme došli k závěru, že ve školním roce 2019/2020 bylo do diagnostických ústavů na našem území přijato 642 klientů. Z tohoto počtu bylo do zařízení přijato celkem 263 dívek a 379 chlapců, to znamená, že chlapců bylo přijato o 116 více, než dívek. Největší počet klientů, konkrétně 464, bylo přijat na základě předběžného opatření. Dalších 82 klientů bylo přijato na základě nařízení ústavní výchovy, a 14 klientům byla uložena ochranná výchova. Z výzkumu byla, z již zmíněných důvodů, vyřazena dvě zařízení, proto nelze výzkumné šetření považovat za kompletní. Aby byl výzkum kompletní, museli bychom získat informace od všech 13 zařízení.

Závěr práce bychom mohli zakončit citátem od Theodora Roosevelta: „*Tvrdá práce, která stojí za to, je tou nejlepší odměnou, jakou nám život nabízí.*“ A nyní stačí jen doufat, že předložená práce nebude pouhým splněním akademických povinností, ale že poslouží i případným zájemcům o toto téma.

ZDROJE

Seznam použité literatury

1. BUBLEOVÁ, Věduna, Alena VÁVROVÁ, Lucie VRÁNOVÁ a Jana FRANTÍKOVÁ. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011. ISBN 978-80-87455-01-2.
2. FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-014-0.
3. HUTYROVÁ, Miluše. *Děti a problémy v chování: etopedie v praxi*. Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1523-3.
4. HUTYROVÁ, Miluše. *Etopedie pro výchovné pracovníky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, 45 s. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 80-244-1190-3.
5. JANSKÝ, Pavel. *Dítě s problémovým chováním a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-534-9.
6. JANSKÝ, Pavel. *Problémové dítě a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2004. ISBN 80-7041-114-7.
7. KREJČÍŘOVÁ, Dana a Pavel ŘÍČAN. *Dětská klinická psychologie*. 4., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1049-5.
8. KURELOVÁ, Milena. *Komunitní systém v resocializačních zařízeních pro adolescenty II.: Proces reedukace a resocializace očima dětí a analýza profesních činností vychovatelů a učitelů ve výchovných ústavech*. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2008. ISBN 978-80-7368-535-5.
9. MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence: [možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X.
10. PIPEKOVÁ, Jarmila, ed. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2. rozšířené a přepracované vydání. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-120-0.
11. PIPEKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 3., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Paido, 2010, 401 s. ISBN 978-80-7315-198-0.

12. SEKERA, Ondřej. *Identifikace profesních aktivit vychovatelů výchovných ústavů a dětských domovů*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009. ISBN 978-80-7368-728-1.
13. SLOMEK, Zdeněk. *Etopedie*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-86723-84-6.
14. SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-271-0095-8.
15. SPOUSTA, Vladimír. *Speciálně pedagogická diagnostika etopedická*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. ISBN 80-210-0172-0.
16. ŠVANCAR, Zdeněk a Jana BURIÁNOVÁ. *Speciálně-pedagogické problémy ústavní a ochranné výchovy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988, 215 s. Knižnice speciální pedagogiky. ISBN (Váz.).
17. VÁGNEROVÁ, Marie. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0696-5.
18. VÁGNEROVÁ, Marie. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. Rozšířené a přepracované vydání. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0225-7.
19. VALENTA, Milan. *Slovník speciální pedagogiky*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0937-9.
20. VITÁSKOVÁ, Kateřina. *Etopedie: vybrané okruhy etopedické problematiky*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-7368-123-4.
21. VÍTKOVÁ, Marie, ed. *Integrativní speciální pedagogika: integrace školní a speciální*. 2. rozšíř. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2004. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-7315-071-9.

Legislativa

22. 109/2002 Sb. Zákon o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních. *Zákony pro lidi - Sbirka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 31.05.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109>
23. 218/2003 Sb. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. *Zákony pro lidi - Sbirka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 31.05.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>
24. 245/2008 Z. z. *Školský zákon* | Aktuálne znenie. Zbierka zákonov, právne predpisy, oblasti práva, register čiasok [online]. Copyright © [cit. 25.05.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2008-245>
25. 305/2005 Z. z. *Zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele* | Aktuálne znenie. Zbierka zákonov, právne predpisy, oblasti práva, register čiasok [online]. Copyright © [cit. 25.05.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-305>
26. 323/2008 Z. z. *Vyhláška o špeciálnych výchovných zariadeniach* | Aktuálne znenie. Zbierka zákonov, právne predpisy, oblasti práva, register čiasok [online]. Copyright © [cit. 25.05.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2008-323>
27. 438/2006 Sb. Vyhláška, kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních. *Zákony pro lidi - Sbirka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 31.05.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-438>
28. 563/2004 Sb. Zákon o pedagogických pracovnících. *Zákony pro lidi - Sbirka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 31.05.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>
29. 89/2012 Sb. Občanský zákoník (nový). *Zákony pro lidi - Sbirka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 31.05.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

Online zdroje

30. - www.ddu-praha.cz. - www.ddu-praha.cz [online]. Dostupné z: <http://www.ddu-praha.cz/>
31. (PDF) Přehledové studie: jejich typologie, funkce a způsob vytváření. ResearchGate | Find and share research [online]. Copyright © 2008 [cit. 03.06.2021]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/287430085_Prehledove_studie_jejich_typologie_funkce_a_zpusob_vytvareni
32. Databáze ústavní výchovy, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 24.05.2021]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/databaze-ustavni-vychovy>
33. DDÚ | DDÚ Plzeň. [online]. Copyright © 2013 [cit. 02.06.2021]. Dostupné z: <https://www.dduplzen.cz/o-nas/ddu/>
34. DDÚ, DDŠ, SVP, ZŠ a ŠJ Homole | Home. DDÚ, DDŠ, SVP, ZŠ a ŠJ Homole | Home [online]. Copyright © [cit. 02.06.2021]. Dostupné z: <http://www.dduholmole.cz/>
35. Dětský diagnostický ústav a SVP LIBEREC - Oficiální stránky Dětský diagnostický ústav a SVP LIBEREC. Dětský diagnostický ústav a SVP LIBEREC - Oficiální stránky Dětský diagnostický ústav a SVP LIBEREC [online]. Copyright © 2021 [cit. 02.06.2021]. Dostupné z: <https://www.ddu-liberec.cz/>
36. Dětský diagnostický ústav Bohumín. Dětský diagnostický ústav Bohumín [online]. Copyright © DDU Bohumín 2021 [cit. 02.06.2021]. Dostupné z: <https://ddu.cz/>
37. Dětský diagnostický ústav Brno | Dětský diagnostický ústav, středisko výchovné péče, základní škola a školní jídelna, Brno, Hlinky 140. [online]. Copyright © DDU Brno 2021 [cit. 02.06.2021] Dostupné z: <http://www.ddubrno.cz/>
38. Dětský diagnostický ústav, středisko výchovné péče, základní škola a školní jídelna [online]. Copyright © DDU Olomouc 2021 [cit. 2021-6-2]. Dostupné z: <https://www.dduolomouc.cz/>
39. Dětský diagnostický ústav. Dětský diagnostický ústav [online]. Copyright © [cit. 02.06.2021]. Dostupné z: <http://www.ddu-hk.cz/>
40. Diagnostický ústav pro mládež Ostrava. Diagnostický ústav pro mládež Ostrava [online]. Copyright © [cit. 03.06.2021]. Dostupné z: <http://www.dum-ostrava.cz/>
41. Diagnostický ústav pro mládež, Praha 2. Diagnostický ústav pro mládež, Praha 2 [online]. Dostupné z: <http://dius.cz/>

42. DÚM Brno | DÚM Brno [online]. Copyright ©D [cit. 17.05.2021]. Dostupné z: <http://dum-brno.cz/perch/resources/vnitri-rad-2020-1.pdf>
43. Formy náhradní rodinné péče. Průvodce [online]. Copyright © [cit. 26.05.2021]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/formy-nahradni-rodinne-pece>
44. HRONOVÁ, Lenka. Koncepce trestání mládeže se zaměřením na ústavní a ochrannou výchovou. [online] Brno, 2011. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Doc. JUDr. Věra Kalvodová, Dr. Dostupné z: [diplomova_prace.pdf \(muni.cz\)](#)
45. JAKŠIČOVÁ, Kateřina. Role etopeda v dětských domovech se školou. [online] České Budějovice, 2017. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Vedoucí práce Mgr. Jan Šesták, Ph.D. Dostupné z: [BP_Jak_i_ov.pdf \(theses.cz\)](#)
46. Klinika Adiktologie [online]. Copyright © [cit. 28.05.2021]. Dostupné z: <https://www.adiktologie.cz/file/327/pprchs-high.pdf>
47. O nás. O nás [online]. Copyright © 2021 DUASVP [cit. 03.06.2021]. Dostupné z: <http://www.duasvp.cz/>
48. Poruchy chování v základním školství v datech | ČOSIV. [online]. Dostupné z: <https://cosiv.cz/cs/2018/02/01/poruchy-chovani-v-zakladnim-skolstvi-v-datech/>
49. Prohlížeč | MKN-10 klasifikace. Prohlížeč | MKN-10 klasifikace [online]. Dostupné z: <https://mkn10.uzis.cz/prohlizec/F90-F98>
50. Rejstřík škol a školských zařízení, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 19.05.2021]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/ministerstvo/odkazy/rejstrik-skol-a-skolskych-zarizeni>
51. Učitelské noviny. Učitelské noviny [online]. Copyright © Copyright 2010 [cit. 07.05.2021]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/>
52. Zařízení pro děti – cizince | Zařízení pro děti – cizince, diagnostický ústav, středisko výchovné péče a základní škola. Zařízení pro děti – cizince | Zařízení pro děti – cizince, diagnostický ústav, středisko výchovné péče a základní škola [online]. Copyright © zdcpraha 2021 [cit. 03.06.2021]. Dostupné z: <https://zdcpraha.cz/>

Seznam zkratek

Ad. – a další

ADHD - Attention Deficit Hyperactivity Disorder (Porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou)

Atd. – a tak dále

ČR – Česká republika

DD – dětský domov

DDŠ – dětský domov se školou

DDÚ – dětský diagnostický ústav

DÚ – diagnostický ústav

DÚM – diagnostický ústav pro mládež

MKN – mezinárodní klasifikace nemocí

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

PROD – program rozvoje osobnosti dítěte

ÚV – ústavní výchova

VÚ – výchovný ústav

Seznam tabulek, grafů a obrázků

Tabulky

Tabulka 1: Zařízení ústavní a ochranné výchovy dle jednotlivých krajů.....	14
Tabulka 2: Dětský diagnostický ústav Praha 4.....	36
Tabulka 3: Dětský diagnostický ústav České Budějovice.....	37
Tabulka 4: Dětský diagnostický ústav Plzeň.....	38
Tabulka 5: Dětský diagnostický ústav Liberec 4.....	39
Tabulka 6: Dětský diagnostický ústav Hradec Králové	40
Tabulka 7: Dětský diagnostický ústav Olomouc.....	41
Tabulka 8: Dětský diagnostický ústav Bohumín.....	42
Tabulka 9: Dětský diagnostický ústav Brno.....	43
Tabulka 10: Diagnostický ústav pro mládež Praha 4	44
Tabulka 11: Diagnostický ústav pro mládež Praha 2	45
Tabulka 12: Diagnostický ústav pro mládež Ostrava.....	46
Tabulka 13: Diagnostický ústav pro mládež Brno	47
Tabulka 14: Zařízení pro cizince Praha 5.....	48
Tabulka 15: Celkový výčet počtu přijatých.....	49

Grafy

Graf 1: Počet přijatých dle pohlaví 1	50
Graf 2: Soudní rozhodnutí 1	50

Obrázky

Obrázek 1: Slepá mapa diagnostických ústavů v ČR.....	34
---	----

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Lucie Kundrátová
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Michal Růžička, Ph.D.
Rok obhajoby:	2021

Název práce:	Diagnostické ústavy
Název v angličtině:	Diagnostic institutes
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá tématem Diagnostického ústavu a je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. V teoretické části je za pomoci odborné literatury vymezen pojem Diagnostický ústav, následující kapitoly se mimo jiné věnují fungování a úkolům tohoto zařízení. Praktická část je koncipována jako přehledová studie, jejíž cílem je přinést přehled o počtu umístěných dětí do diagnostického ústavu ve školním roce 2019/2020.
Klíčová slova:	Diagnostický ústav, ústavní výchova, ochranná výchova, předběžné opatření, poruchy chování
Anotace v angličtině:	The bachelor thesis deals with the topic of the Diagnostic Institute and is divided into two parts, theoretical and practical. In the theoretical part, the term Diagnostic Institute is defined with the help of professional literature, the following chapters are devoted, among other things, to the operation and tasks of this device. The practical part is conceived as an overview study, the aim of which is to provide an overview of the number of children placed in the diagnostic institute in the school year 2019/2020.
Klíčová slova v angličtině:	Diagnostic institute, institutional care, protective care, preliminary measure, behavioral disorders

Přílohy vázané v práci:	žádné
Rozsah práce:	59
Jazyk práce:	Český